

ИЗДАЊЕ ШУМАДНСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

5 / 2008
Цена 80 динара

МАНАСТИР КАЛЕНИК
600 ГОДИНА

www.eparhija-sumadijska.org.yu

Прослављена шестогодишњица
манастира Каленика

Фото репортажа

600 година манастира Каленик

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ Каленик

Издаје са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXIX
Број 5, (179), 2008.

Издавач
Српска православна
епархија шумадијска

Издаје
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и
одговорног уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј
- ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић,
протојереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, јереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и
администрација
"Каленик"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic@sezampro.yu

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

Шестогодишњица манастира Каленић:	2
- Беседа митрополита Амфилохија.....	4
- Епископ шумадијски Јован, <i>Каленић</i> никога не заборавља	5
- Епископ др Атанасије (Јефтић), <i>Песма о заједници у љубави</i>	8
- Јованка Калић, <i>Деспот Стефан и манастир Каленић</i>	11
- Јелена Ердџан, <i>Мотив пустиње и града у сликарству</i>	
<i>Богородичине цркве манастира Каленић</i>	15

Путопис, <i>Хришћанство између античке и исламске цивилизације</i>	35
Миодраг Павловић, <i>Апостол Павле, Платон</i>	39

Из летописа Епархије шумадијске

Нова издања

Изложбе

Промене у Епархији шумадијској

Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована

Дечија страна

КАЛЕНИЋКО ВРЕМЕ

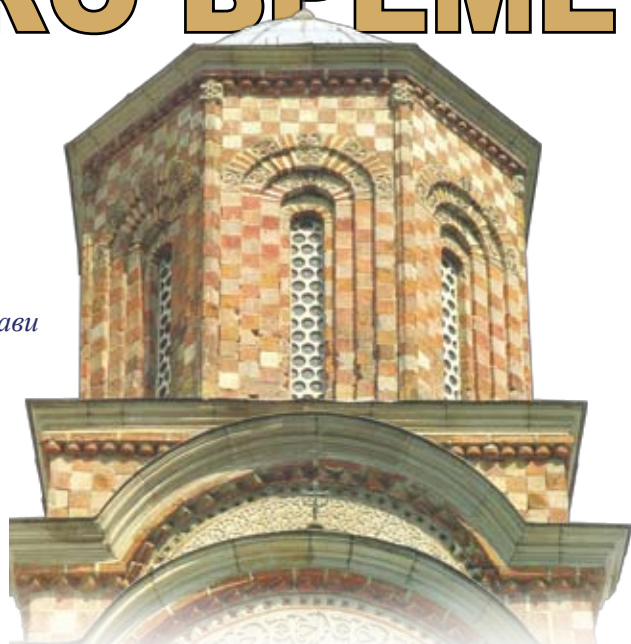
*Када је доспео (деспот Стефан Лазаревић) до пуна
узраста,
све дотадашње као да беше покривено заборавом.
На велико – још веће додаваше.
Да ко други постигне макар један део тога,
држао би себе за велика, у слабости људској.
А овај, не само што од тога не пострада
него и у толиком величанству власти ништа не изостави
корисно,
остајући непоколебљив, бежећи од онога чему се Бог
противи,
што је, иначе, тешко онима који су на власти,
да су се и анђели дивили.
И не скрену ни са којег пута правога и царскога*

Константин Филозоф, *Житије деспота Стефана*

рве недеље октобра године 2008, сви учесници – црквени великодостојници, представници управне власти, научници и уметници, добротвори манастира, верни народ Левча, Шумадије и целог отачаства - прослављања Богом утврђеног шестовековног трајања манастира Каленића и његове Богородичине цркве, као да су имали на уму сродности времена првог покосовског поколења, коме припада и ктитор манастира протовестијар Богдан, и данашњице. Сви су нас позивали да укрепљење тражимо у *каленићком времену* које одређују, како рече академик Јованка Калић, сјајни људи као што су деспот Стефан Лазаревић и протовестијар Богдан.

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован који је као архимандрит студенички пре више од две деценије спознао који важан верски и национални смисао имају јубилеји светиња – осамстогодишњица првопрестолне Студенице, постао се да и каленићка годишњица буде најдостојније обележена. Одазвала се најпре наша Црква општом подршком, што је потврђено и учешћем великог броја архијереја на сабрању у Каленићу. Разумела је, хвала Богу, и држава значај каленићког опстајања и трајања, па је помогла многе видове организације прославе, на пример изградњу новог манастирског конака који је у суботу, 4. октобра, осветио епископ шумадијски Господин Јован. Заинтересовали су се и научници који су преко Српске академије наука и уметности учествовали у припреми веома успешног научног скупа о задужбини протовестијара Богдана. Каленићку лепоту прослављали су речју, песмом и игром и многи уметници. Укључили су се и добротвори и пријатељи Каленића, посленици оних који

су најзаслужнији за претрајавање угледног Богородичиног манастира у Левчу. И што је најважније, дошао је народ Божији, хиљаде и хиљаде младих и старих, уверени да долазе у право време и на право место за молитву.

Прохладно, кишовито и ветровито време, које је дочекало 5. октобра учеснике прославе великог јубилеја као да се постарало да покаже како су припреме за организацију заиста биле делотворне. Обезбеђени су сви услови да се на посебно припремљеној и покривеној платформи у манастирској порти обави централни и најсвечанији чин прослављања – Света Литургија са великим бројем служавших архијереја, свештеника и ђакона и молитвеним учешћем бројних верника. Началствовао је Високопреосвећени митрополит црногорско-приморски и архиепископ цетињски Господин др Амфилохије који је и беседио о смислу претрајавања наших светиња. На Литургији, на радост Цркве и верног народа, рукоположен је у чин јерођакона монах Висарион.

Учесници евхаристијско-молитвеног скупа у Каленићу имали су привилегију да се упознају са духовним и уметничким вредностима чувене песме-посланице и химне *Слово љубве* деспота Стефана Лазаревића у тумачењу Господина др Атанасија, умировљеног епископа захумско-херцеговачког. Колико је имало смисла тумачити *Слово љубве* баш у манастиру Каленићу потврдиле су речи нашег ученог владике, али и оно што је пре пола деценије, поредећи каленићку *Свадбу* у *Кани* и Рубљовљевоу *Тројицу* записао угледни професор Светозар Радојчић: „Моћ и тајанственост зрачи из сваког потеза узвишених ликова Рубљова. На српској фресци даје се апотеоза земаљске среће заљубљених. Чудна лирика тешких времена цвета

Аутори и радови научног скупа о Каленићу

Уводна реч Његовог преосвештенства Епископа Господина Јована Јованка Калић, Деспот Стефан и Каленић
Порфирије, епископ јегарски, Монаштво и брак – различити путеви, исти циљ
Радивој Радић, Византија и Србија на почетку XV века
Бранислав Цветковић, Каленић: иконографија и политичка теорија
Гордана Тошић – Душан Рашковић, Касноантичка утврђења у околини Каленића
Татјана Стародубцев, Представе Рођења Богородице и Ваведења у наосу Каленића: изузетак или плод обичаја епохе
Јелена Ердељан, Мотив пустиње и града у сликарству Богородичине цркве манастира Каленића
Иван Стевовић, Ђурђе Бошковић: Дневник рада на цркви манастира Каленића
Светлана Пејић, Каленићке греде-конзоле
Гордана Тошић, Манастир Манастирак – прилог истраживању
Гордана Јовановић, Монах из Далше и Радослављево јеванђеље
Зоран Крстић, Православни фундаментализам и модерна
Давид (Перовић), Смисао постојања манастира
Владан Костадиновић, Свештенство и монаштво Епархије шумадијске
Владимир Вукашиновић, Тропар Трећег часа

у српској књижевности истих година кад и сликарство Каленића. Слово љубве деспота Стефана, добило је у младенцима каленићким најближе упоређење. Пред њиховом сликом изречено, Слово љубве одјекнуло би као разговор с њима.“ И наступ значајних шумадијских уметника и изворних играчких и певачких група остављао је неки нарочити утисак испред каленићког храма.

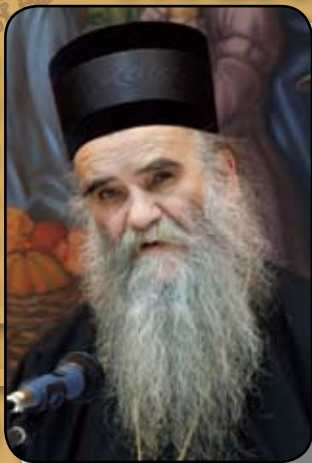
допустио да ово поколење буде сведок прослављању шестогодишњице заснивања Богородичине цркве манастира Каленића у Левчу.

Посебан прилог и дар јубилеју приложили су научници који су недељу после подне и у понедељак, 6. октобра, читали радове посвећене манастиру Каленићу. Научни скуп отворио је Преосвећени епископ шумадијски Господин Јован, поздравом и благословом учесницима и прегледом најзначајнијих догађаја каленићке историје која је кроз свих шест векова била неодвојива од судбине народа Левча, Шумадије и Србије. Сви прилози, од којих су многи донели нова и вредна сазнања о манастирској историји, архитектури и сликарству, дају значајан допринос промишљању неких актуелних тема црквеног и културног живота, биће објављени у посебном Зборнику који ће припремити Одељење историјских наука САНУ.

Сарадници листа *Каленића*, свесни на шта све обавезује име које часопис носи, радују се што су савременици шестовековног јубилеја манастира и што су у могућности да на наредним страницама пренесу део онога што је пројављено у дане који су прослављали каленићко време.

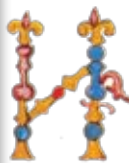
Н. Ј.

Беседа Митрополита Амфилохија на Литургији у манастиру Каленић

Сазуј обућу са ногу својих, јер место на коме стојиш је свјето мјесто!

сте ове рјечи, које је чуо боговидац Мојсије, и ми данас у овом светом храму ослушкујемо и чујемо, јер као што је у његово вријеме купина горјела и није сагорјевала,

купина која је била праобраз и праслика пред указање Пресвете Дјеве, која је родила и која је Дјева остала, тако и данас не сагорева на сваком мјесту гдје се прославља име Божије. Почевши од оног шатора свјдочанства древне Скинине и Соломоновог храма - па кроз вјекове. У свима светим храмовима Божијим, где се призива име Божије и где силази слава Божија чују се ријечи: *Сазуј обућу са ногу својих, јер место на коме стојиш је свјето мјесто!* А то значи, ослободи се од везаности за било шта што није Божије и што није Господ и сила Његова, да би могао да се сретнеш, да додирнеш, да примиш силу Божију, силу Духа Светога. Да би Божија сила и Божији закон и заповијести Божије и Божије врлине уселиле се у тебе и да би и ти, попут Мојсија и свих Боговидаца, кроз вијекове пророка, апостола и светих Божијих људи – дотакао, додирнуо, видио, опипао својим рукама Славу Божију. Да би оно што си видио, што си дотакао и што си примио, то и посвиједочио пред другима, свједочећи име Божије, доброту Божију и мудрост Божију.

Ево дакле једног од таквих мијеста, гдје нам се Бог откривао и јављао већ пуних шест стотина година, од времена када је протовестијар Богдан, имена знаменитог - Богом дани, овде, надахнут Духом Светим, утемељио овај свети храм, овај свети Каленић. Када су неимари онога времена, очевидно надахнути Духом Божјим, извезли љепоту овога светога храма, жељели су да се преко његове љепоте открива љепота Божјег лика. И украсили су га и утврдили, не само на своме умјећу, него управо на сили Божијој и по Божијем надахнућу, па је овај храм преживио и пребродио многе мјене и промјене, многе невоље и многа распећа, и своја и народа који се окупљао око њега кроз вјекове. И благодарећи управо сили Божијој, ево га, остао је и до данас и сија својом љепотом као купина неопалена и свјетлост Божија. Сија из њега и слава Божија и силази на њега. И на све оне који су се у њему Богу молили, око њега се сабирали кроз вјекове, као што силази на нас данас сабране на овом светом мјесту заједно са вашим духовним оцем и архијерејем Јованом, заједно и са великим бројем отаца Цркве наше Православне српске светосавске, заједно са архиепископом охридским Јованом који нам је донио благослов светога Наума и светога Климента са мјеста гдје су огњишта наше словенске просвјете и мудрости, заједно са другим

оцима архијерејима који су дошли из свих наших земаља, па све до Америке, до онога мјеста које је освјештано именом нове Грачанице и храма Светог Саве, архиепископа и просветитеља српског.

Ово сабрање и овај сабор у име Господње, око ове светиње, Божији је дар и Божије знамење и наставак оних сабора и сабрања шествјековних око овога светога храма, око имена Христовога и око оне која га је родила - Пресвете Дјеве која је ризница славе Божије и која је обиталиште славе Божије. Која нам је родила Господа и дала нам Њега као Емануила, као Онога који је са нама и који остаје са нама, кроз сва времена, кроз сва страдања и распећа, и стара и нова.

Нека је зато благословен Господ што је надахнуо протовестијара Богдана и његове неимаре да нам саграде овај храм, овако диван и чудесан да имаш утисак да га није градила људска рука него рука Божија; анђелска рука га салила и саградила и спустила са небеса на ово благословено мјесто. Нека су благословени сви они који су се кроз вјекове овде Господу молили, име Божије призивали, примали тјело и крв Господњу и са Њим се сретали. И сједињавали се једни са другима у вјери, нади и љубави, у радости Божијој, у предокушању Царства Божијега небескога.

Нека је благословен свети краљ Стефан Првовјенчани чије су мошти у она тешка и теобна времена овде стизале и ово мјесто освјештале, као и сви они други прије њега и попут њега који су овде стали и овде се са Господом сусрели, до нас и до овог нашег сабрања. Благодаримо и нашем владици Јовану што је надахнут Духом Божијим сабрао нас, архијереје српске Цркве данас овдје и све вас, да се поклонимо имену Божијем, да нас овде обасја свјетлост непролазна са лица Христа Бога нашега коме се клањамо, да се овде заједно поклонимо Господу, да примимо светињу Тјела и Крви Његове, да се сјеинимо са Њим и једни са другима, јединством вјечним и неразоривим. Благослов Господњи и свих светих кроз вјекове нека буде на свима нама и на свима вама, у све дане нашега и нашега живота и у вјекове вјекова. Амин!

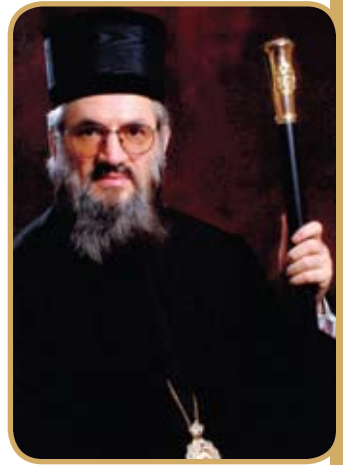

КАЛЕНИЋ НИКОГА НЕ ЗАБОРАВЉА

(Уводна реч епископа шумадијског Господина Јована на отварању научног скупа о манастиру Каленићу)

Нека Господ Бог, као и у претходних шест столећа, и у векове векова, својом безграничном љубављу утврђује ову светињу. Молим се Пресветој Богородици, заштитници Каленића, да у вечности буде његова заступница пред Вишњим престолом. На све вас, учеснике ове духовне свечаности, призивам благослов Великог архијереја Господа Исуса Христа. Свима вама упућујем велику захвалност за допринос достојном прослављању значајног јубилеја. Благодарим и свима који помогоше да се у прошлости и у наше дане уреди угледни манастир Каленић

Каленић је не само задужбина првих краљева, већ је његов верски и друштвени смисао од националног интереса, односно врло је важан за наше трајање и претрајавање. У то ме уверава улога Каленића у новијим временима, у доба када је зрелила идеја да се Србија

једино може ослободити тако што ће у помоћ позвати свету немањићку, свету студеничку и свету хиландарску идеологију. Не мислим само на оног Коциног калуђера барјактара, већ на све родољубиве Морачане, обновитеље и народне пратиоце у сеобама које се не окончаше под Чарнојевићем, на оне игумане са којима су се сви устаници саветовали. Нарочито истичем период од двадесет четири године, од 1815. до 1839. године, на прагу коначног ослобођења, када су у Каленићу биле мошти светог краља Стефана Првовенчаног и када манастир као место поклоњења светом краљу Немањићу, прераста у једну од највећих националних светиња. Упоредо са чувањем моштију светог Симона монаха, који је, преко у наше време оживелог манастира Прерадовца и даље заштитник Левча и Шумадије, каленићки монаси су се у то време трудили да допринесу обнови царске лавре Студенице јер су пред повратак у њу светих моштију учествовали у изградњи студеничких конака и сређивању саме цркве.

Државотворни смисао Каленића потврђују и друге чињенице о испреплетаности манастирске и укупне српске црквене и национално-државне историје: и Карађорђе и Милош Обреновић су значајни обновитељи; и Црква и држава са највишег места трудиле се да Каленић 1912. године добије репрезентативни конак; из овог манастира јеромонах Николај Велимировић 1915. године одлази у успешну мисију подршке ратним, ослободилачко-јединитељским циљевима Србије у Енглеску и Америку; краљ Александар Карађорђевић овде често, у молитви, посту и причешћу, тражи духовну и државничку потпору; игуман каленићки архимандит Никон Лазаревић Тинтор биће један од ретких посланика који ће гласати против Стојадиневићевог Конкордата. Вероватно су комунисти имали на уму неодвојивост Каленића од светородне традиције, против које су били, када су после Другог светског

рата национализовали велики конак и архимандриту Никону забранили повратак у манастир. И, зар није враћање конака манастиру пре непуне три деценије најавило пропаст безбожничког политичког система? Да ли је Десанка Максимовић пожелела да Грачаницу пренесе у каленићку порту само због њене лепоте, или што је порта баш каленићка, на овом месту земље Србије.

Генерације монаха, архијереја, државника, добротвора и приложника старале су се, уз велика одрицања, да се ова светиња сачува и обнови, како градитељски, тако и духовно. У свом вековном памћењу, Каленић никог од њих није заборавио. Памти, додуше и оне који су га рушили и отимали имовину.

Зна се да су многи архијереји присно били везани за манастир Каленић. Најпре помињем моје претходнике на шумадијској катедри, владика Валеријана и владика Саву који су се, у најтежа времена, са несебичном љубављу старали да манастир не пропадне, да и у доба када се зацарила „мрзост опушћења“ овде не утихне молитва и литургијски возглас, не прекине се спасоносно причешћивање... Блаженопочивши Владика Сава, након упорног настојања да се манастиру врати национализовани велики конак, дочекао је, хвала Богу, да у обновљеном и сређеном манастиру организује прославу педесетогодишњице оснивања Шумадијске епархије.

Ако не знамо име Владике који је благословио и програмски утврдио подизање и живописање Каленића – можда је то био митрополит београдски и угледни дипломата Исидор, који је „ужињао велики углед код деспота“, или браничевски архиепископ Венијамин, „главни првопрестолни архијереј у време деспота Стефана“, или можда патријарх кир Никон, по чијем налогу Константин Филозоф саставља деспотово житије – знамо да је био врло учен и теолошки образован, када је утврдио овако смислом богату иконографију.

Где ли је столовао архијереј под чијом јурисдикцијом се налазио готово напуштен манастир Пречисте у Левчу (ако је то Каленић) из

турских пописа XV и XVI века, односно, да ли у смутним турским временима ова светиња има свог правога духовног надзиратеља?

Не смемо заборавити ни фанариотске или ваљевске епископе и администраторе из времена аустријске окупације, у чије доба манастир почиње свој други, рекли би - прави живот. Мислим на Калиника I и Калиника II, по којима је, према хипотези једне научнице, манастир могао добити име; и на Дионисија Николића, односно синђела-администратора Андреју Јоакимовића, током чије визитације је 1736. године свештеник из Бачине постављен да служи у Каленићу. Знамо и да је 1743. године патријарх Арсеније IV осветио антиминс за овај манастир. Важно је да се сетимо и да у последњој деценији XVIII века београдски митрополит, Грк Методије, пише Стефану Стратимировићу да се из фрушкогорских манастира Каленићу, Раваници и Драчи врате ствари које су тамо однели овдашњи монаси, избегли у време војевања Коче Анђелковића.

Да је манастир Каленић у XIX веку сматран једним од најугледнијих, поред већ помињане бриге о моштима светог краља и везе са Студеницом, сведочи и то што су из његовог братства бирани важни епископи обновљене Српске Цркве – Максим Савић и Јоаникије Нешковић. А и то што је у овом манастиру 1844. године пострадао, у вези са династичким обрачунама, бивши епископ шабачки Максим, потврђује дубоку укорененост Каленића у судбину овог народа.

Након што је пожар у мају 1911. године уништио велики конак из XIX века, Архијерејски сабор наше Цркве, на челу са митрополитом Димитријем Павловићем, постарао се да само за годину дана буде подигнут нови, репрезентативни и велелепни. У Комисији која је, боравећи у јуну 1912. године два дана у Каленићу, примила ово здање и дала да се сруши нагорела манастирска припрата из времена владике Максима Савића, поред митрополита Димитрија, налазили су се још Стојан Новаковић, Љубомир Стојановић, Љубомир Ковачевић, Милоје Васић, Петар Ј. Поповић...

О везама јеромонаха, односно светог Владике Николаја Велимировића, са Каленићем, може се, а и треба, написати опширан чланак. Овом приликом, само помињем, да је сабрат игумана Никона, који се са њим 10. јуна 1912. године уселио у новоподигнути конак, био јеромонах Николај. Из овог манастира, на наговор регента Александра и Николе Пашића, Николај одлази, ради заступања интереса свога народа, и то врло успешно, у Енглеску и Америку. У Каленићу је

дочекао, уз наша уобичајена калкулисања, избор за Епископа жичког. А када је неку годину доцније обнављао охридске манастире, молио је архимандрита Никона да му допреми грађевинске балване из гледићких шума. У августу 1940. године, након размирица због Конкордата, овде је дошло до измирења патријарха српског Гаврила Дожића са Епископом жичким Николајем и Епископом далматинским Иринејем Ђорђевићем...

Током Другог светског рата, од јула 1943. па до пролећа 1945. године, у Каленићу ће се од туберкулозе успешно лечити јеромонах Хризостом Војиновић, боље рећи, ваљано припремати да више од четири деценије, као један од најугледнијих Епископа, придржава брод Српске Цркве у бурним временима.

Како записи учених каленићких игумана, Јоаникија Нешковића (1845-1849) и Теофила Мијушковића (1849-1859), пружају поуздану основу за састављање уредног монашког каталога из новијег времена, намеравао сам да имена већине њих овом приликом поменем. Испоставило се да је и кратак временски одсечак познате каленићке историје, од прве половине XVIII века до данас, изузетно богат догађајима и личностима, да то тражи много већи простор од овде расположивог. Зато, о монашкој историји, говорим у најкраћим цртама.

Мада су учени игумани XIX сачували традицију да је манастир дужи период (цео XVII век) био потпуно запуштен, у најновијој и понајбољој књизи о Каленићу (*Богородичина црква у архитектури позновизантијског света*) професор Иван Стевовић, један од организатора и учесника овог скупа, показао је да у Каленићу никад није било прекида континуираног живљења дужег од неколико деценија. Дакле, Богом благословени монашки подвиг и молитва овде су трајали и претрајавали и у најтежим временима, па је вероватно и то мали допринос чињеници да је Каленић један од наших најочуванијих манастира.

Монаси из манастира Мораче Теодосије, Данило, Дионисије и Јоаникије, који су предводили и

једну миграциону струју из свог краја у моравски део Србије, Каленић су несумњиво обновили пре 1736. године, када је овде требало да служи свештеник Мијат из Бачине. Манастиру су повратили имовину у Богдању, Превешту и Калудри, а новише и каленићки метох Каменац. Да је манастир од самог почетка XVIII века био жив, потврђује и *Апостол* који му је поклонио Станиша Млатишума, ктигтор Драче.

У каленићком монашком диптиху следе имена јеромонаха Атанасија (морачког пострижника) који

1759. године приложи минеје за октобар и новембар, па игумана Василија, обновитеља манастира из 1766. године кога Турци убише у Богдању 1768. године. Важно место припада и игуману Јосифу Вукашиновићу. Обновио је манастир Ивковић и активно је, са калуђерима Спиридоном и Исаијом (Кочиним барјактаром из песме) учествовао у буни Коче Анђелковића. Када је побуна против Турака пропала, са браћом монасима и црквеним драгоценостима, склања се у фрушкогорски манастир Хопово, да би се у Каленић повратио 1793. или 1795. године све са каленићким инвентаром (о коме је забележена интересантна преписка карловачких митрополита), када стиже да обнови и угледну цркву Светог Јована Крститеља у Орашју. Игуман Јосиф Вукашиновић дочекао је да 1806. година са Карађорђејем стигне до Врачара.

Након што је Карађорђе 1811. године походио Каленић, игуман постаје Нићифор, родом из Баната, чувени краснописац и иконописац, који пострада 1815. године због помагања Хаџи Проданове буне. Са моштима светог Првовенчаног краља, 1815. године у Каленић су приспели и студенички монаси који су овде, предвођени архимандритом Мелентијем Никшићем, и пре тога боравили. Поред каленићког олтару сахрањен је 1816. године студенички архимандрит Василије. Од 1917. године игуман је познати студенички архимандрит Самуило Јаковљевић, учесник свих тадашњих народних скупштина и члан цариградске депутације 1824. године, када је зарадио петогодишње утамничење. Кнез Милош 1818. године је први пут дошао у Каленић, о коме ће се увек прилежно старати.

У Каленићу је 1820. године отворена школа од велике важности за шире подручје. Први учитељ је био ђакон Максим Савић, потоњи игуман каленићки и Епископ шабачки. Забележено је да је настојатељ каленићки 1825. године био Пајсије, који ће на челу манастира бити и 1826, када се овде бавио Јоаким Вујић. Од 1828. године игуман је Гаврило, који 1830, са јеромонасима Пајсијем, Дионисијем и Мојсијем, манастиру прилаже звоно. Део овог братства учествоваће у два наврата, 1833. и 1838. године у подизању монашких ћелија у Студеници и оправци српског првостолног храма. Након што су мошти Првовенчаног враћене у Студеницу, у Каленићу остају настојатељ, односно игуман Макарије и четири јеромонаха,

Јоаникије, Мојсеј, Теофило и Симеон. Само што је 1839. године постављен за каленићког архимандрита, помињани Максим Савић биће посвећен за шабачког владику. Када је убијен 1844. године, и игуман Макарије Јеремећ бачен је на робију. Нови владар, кнез Александар Карађорђевић, манастир ће посетити 1845. године, у време игумана Јоаникија Нешковића. Њега ће, када је 1849. године изабран за шабачког Епископа, заменити Теофил. За време овог игумана, Владика Јоаникије ће 1857. године, од заоставштине јеромонаха Николаја, каленићког пострижника и члана шабачке Конзисторије, у Прерадовцу, на каленићким имањима, сазидати цркву над подрумом, која данас доживљава духовну обнову као манастир Светог Симона монаха.

Време од почетка XX века па до краја Другог светског рата, када Каленић из године у годину напредује и када је заиста у групи најугледнијих наших манастира, обележило је старешинство већ више пута помињаног архимандрита Никона Лазаревића Тинтора. Од његових заслуга помињемо још да је био организатор градње цркве Светог цара Константина и свете царице Јелене и школе у Опарићу које је левачком крају даривао краљ Александар Карађорђевић.

Током ратних година, од 1941. до 1944. године, манастир и његово братство деле судбину окружења и помирљиво делују међу супротстављеним политичким струјама спречавајући братоубилачке сукобе. Али почетна година „новог доба“, 1945, узима жртве из редова каленићких монаха: партизани су мучили и убили јеромонаха Мелентија Пешића, рођеног у Рековцу и јеромонаха Сергија Михаиловића, родом из Срема. Нове власти развукле су библиотеку достојну угледа манастира. Отели су, као што поменух, велики конак, па су сестре живе у мемљивим собама некадашње магацине. Запамћено је да су теревенке у национализованом конаку нарочито бучне била током Страсне седмице.

Након Другог светског рата, Каленић је претворен у женски манастир. Овом приликом подсећам на велики подвиг и искушења која сналазе сестре и њихове игуманије, мати Евпраксију и мати Маријамију. Ништа мања одговорност није ни пред данашњом игуманијом, мати Нектаријом, чија заслуга за све што у Каленићу имамо данас, шест векова након његовог подизања, није мерљива овоземаљским критеријумима.

ПЕСМА О ЗАЈЕДНИЦИ У ЉУБАВИ

Слово љубве је песничка посланица која је религиозно интонирана, то је својврсна химна љубави. Не позива се деспот узалуд на Јована Богослова, апостола љубави – и открива нам Божанску, а не профану страну љубави. Слово изражава широки естетски доживљај света, али у томе још даље иде, показујући да је Божанска љубав у позадини свега и изнад свега.

Све има једну ширу димензију видљивог и невидљивог, све је тајна и тешко све може да се уклопи у реч, све је то чудно дело Божије, дејство Божије творачке интервенције. И зато ова песма носи религиозно обележје. Изнад свега стоји љубав, љубав која све превасходи. А љубав је Божанска суштина и тако се у овој песми отвара читава теологија љубави.

ме Александру. И тако је злоба учинила да буду убијени, а Давид је остао кротак. Убијени су у Горамма Јелуонским... Деспот Стефан је овим хтео да покаже своме народу, своме брату, својим сестрићима, тешко време покосовског погрома, кад су кола народна почела да се сурвавају низбрдо...

Насупрот лакомим, ситним, себичним, локалним интересима, деспот је у *Слову љубве* створио велики патриотизам, велико човекољубље које се заснива на богољубљу, на чистоти, на чедности. Здржавамо се посебно на седмој строфи:

*Јуноше и деве,
љубави прикладни,
љубав узљубите,
ал' право и незазорно,
младићство да не повредите и девство,
божанствено да не узнегодите,
јер Апостол рече,
Божијега Светога Духа не растужујте,
знамење што јавно њиме
добисте у криштењу.*

У *Слову љубве* садржан је један уметнички, као икона или мозаик, документ, несумњиво црквене, еклисијалне свести деспота Стефана, сведочанство његовог дубоког христолошког, еклисијолошког животног искуства. Кажемо одвојеног, христолошког и еклисијолошког искуства, уствари, ту се ради о једном двоструком искуству. Богословски речено, људско-божанском искуству које је свети песник стекао вером у живот у Цркви, као Телу оваплоћеног Богочовека Христа.

Већ у трећој строфи песник прелази на љубав коју поистовећује са Богом, *јер љубав је Бог, као што рече Јован Громовник*, а Јован син Громов је љубљени син Господа, Богослов и Јеванђелист и девственник, како га описује наша Црква у својим песмама...

Последње четири строфе, од седме до десете, говоре о битном предуслову праве љубави. Говоре о чистоти и о девствености, о сједињењу Духа Светога у Цркву у Светој Тројици. И завршава се песма једним литургијским славословљем, доксологијом Светој Тројици, као да је литургијска химна.

Деспот у последњим строфама показује изузетно познавање Светог Писма, као што и говори његов биограф, да је веома добро познавао Свето Писмо. Из светописамског искуства у Цркви, у благодатном искуству, преноси своме брату и својим сестрићима пример Давидове љубави према своме владару Саулу цару и сину његовом Јонатану и сину сво-

Свети деспот види љубав као богомдани таленат, као богоусамљену способност, као драгоцен дар Бога човеку који је створен прикладним за љубав, али не љубав сведену само на тело, плот, секс, како је то нажалост данас... Деспот Стефан, жењен мушкарцац, ратник, борац, витез, као некад млади пастир Давид, а потом цар, говори из личног искуства –

Архијереји, учесници каленићке прославе

Г. др Амфилохије, митрополит црногорско-приморски
 Г. Јован, архиепископ охридски и митрополит скопски
 Г. Иринеј, епископ нишки
 Г. Лонгин, епископ за Америку и Канаду Митрополије новограчаничке
 Г. Хризостом, епископ жички
 Г. др Иринеј, епископ бачки
 Г. Лукијан, епископ осечко-пољски и барањски
 Г. Пахомије, епископ врањски
 Г. Јован, епископ шумадијски
 Г. др Игнатије, епископ браничевски
 Г. Јоаникије, епископ будимљанско-никшићки
 Г. др Порфирије, викарни епископ јегарски
 Г. Теодосије, викарни епископ липљански
 Г. др Атанасије, умировљени епископ захумско-херцеговачки

младићство и девојаштво најтешње је повезано са чистотом и чедношћу, са девичанством. И у *Слову љубве* јасно показује, антрополошки, теолошки, људски и хришћански – да је то тако. Он додаје попут Јована Богослова, попут Григорија Ниског, да је наша људска природа створена као девичанска и да се девствености Божанској присаједињује...

Божанство негодује, вели даље деспот, на неправу, заорну повреду љубави, повреду чедности и девствености. При томе, песник не мисли само на чистоту предбрачног доба, него и на брак. У Цркви, у Христи и брак по Богу јесте у свему чистан и постеља је чиста, чедна. Брак је тајна велика, јер је слика брака Бога и Цркве, брак је прави кад је честит, веран, он је чедан и целомудрен, јер не повређује неверством и развратом богомдану љубав. То је православно, црквено схватање за којим вапије и монаштво и они који су у брачном односу. Иначе, како би целомудрени песник, деспот, позивао младиће и девојке речима – узљубите љубав младићи и девојке, за љубав прикладни, али чисто и незасорно. Он даље подсећа да су младићи и девојке крштени, Духом Светим запечаћени у крштењу миропомазањем, миром светим обливени, јер зна да Духом Светим живимо и да се Дух Свети у нама моли уздасима неисказаним и помаже нам у нашим слабостима, али исто тако Дух Свети испитује срца и утробе наше и жалости се од смрада наших грехова који су душеубиствени и телоубиствени, то јест човекоубиствени, јер су деструктивни, разорни, извитоперују боголику, богоподобну, богприкладну људску природу, створену по слици Божанског величанства.

...
 На крају, задња реч се односи на последњу строфу ове христољубиве, братољубиве песме. Деспот се моли за заједништво, за љубав свих у Христу, кроз Христа у Светој Тројници, том вечном огњишту заједнице, бића, живота, девичанства, љубави, јединства, бесмртности, блаженства, вечног живота. Ово није песма само са метафизичком поруком, него је још више химна еклисиолошка, христолошко-тријадолошка... То је песма о заједници која почиње на земљи а испуњава се у есхатолошком Царству небеском.

Писана је као молитва апостола Павла на крају треће главе Посланице Ефесцима, јер Павле молитвено жели да се Христос вером усели у срца наша, *да бисте, укорјењени и утемељени у љубави, могли разумјети са свима светима што је ширина и дужина, и дубина и висина, и познати љубав Христову која превазилази разум, да бисте се испунили сваком пуноћом Божијом*, што је крај треће главе Посланице Ефесцима.

*Одломци из беседе,
 према магнетофонском запису*

Васко Попа

КАЛЕНИЋ

Откуд моје очи
 На лицу твоме
 Анђеле брате

Боје свићу
 На ивици заборав

Туђе сенке не дају
 Муњу твога мача
 У корице да вратим

Боје зру
 На лакој грани времена

Откуд твој инат лепи
 У углу усана мојих
 Анђеле брате

Боје горе
 Младошћу у мојој крви

Господин Јован, епископ шумадијски:

Не знам шта би могли да додамо оној Божанственој Литургији коју смо данас сви заједно овде служили, где смо се Богу молили и где смо се сетили наших светих предака, оних који нам оставише ово свето обележје да се у њему народ окупља и овог и оног света, како песма каже. Од срца вам свима хвала: на љубави, вама браћо архијереји што сте данас походили Цркву Божију у Шумадији и вама браћо и сестре што сте разумели наш позив да се данас поклонимо свима онима који су управо допринели да овај драгуљ – манастир Каленић и данас исијава љубав и лепоту. Нека вам Господ свима врати оним небеским добрима, хвала вам од срца на љубави, на заједничкој молитви. Немојте заборавити манастир Каленић, немојте заборавити на нас у својим молитвама, свима још једном хвала и нека вас Бог чува и благослови.

Професор др Богољуб Шијаковић, министар вера у Влади Србије:

Високопреосвећени и преосвећени архијереји наше свете православне Цркве, часни оци, браћо монаси, сестре монахиње, браћо, сестре, господо хришћанска, најпре да искажем и пренесем најтоплије поздраве председника републике Србије Бориса Тадића и премијера Мирка Цветковића који због раније преузетих обавеза нису били у прилици да данас буду са нама. Говорити на данашњи дан, када обиљежавамо шесто година ове светиње значи подсетити се читаве наше историје. Овај манастир симболизује свеколику нашу историју – како је грађен, како је разграђиван, како је поново обнављан и како се данас трудимо да заблиста у пуном сјају. У овај манастир је долазио Карађорђе 1811. године, у овом манастиру је 1820. године утемељена школа, па и по томе видимо који је значај наше Цркве у нашој историји, који је значај наше Цркве у борби за слободу, у борби за државност, у нашој просвети. Томе, управо, треба и данас да се вратимо, да наша Црква буде и у нашој школи, као што и утемељитељ свети Сава означава и државника и просветара и великога оца нашега у сваком погледу. Ја желим да овај дан прославимо како доликује и вама владико Господине Јоване желим сваки напредак, на многаја љета и да слаavimo из године у годину велике наше јубилеје.

Господин Хризостом, епископ жички:

У име Светог архијерејског синода Српске православне Цркве желим да вас поздравим. У дане када прослављамо шест векова од подизања манастира Каленића, сетимо се протовестијара Богдана који је велику љубав уложио да подигне славни манастир Каленић. Претпостављам да није ни слутио колико ће векова светлети српском народу кроз бурну и тешку историју. Верујемо да ће и даље да светли до Другога доласка Спаситеља Исуса Христа, како се за сваку цркву молимо када је освећујемо – да се приноси бескрвна жртва до Другог доласка нашег Спаситеља. Да се сетимо и часних монаха и монахиња који су живели у овој светој обитељи као броду који је пловио и који плови кроз вечност и спасавали се и молили се за наше спасење. Нека би Бог дао да ова прослава свима нама буде на духовну корист, да видимо да је жив Бог наш и да је жива душа наша и да нико ко се бори против Бога не победи, јер је Бог залог спасења нашега. У то име све вас желим да поздравим, владици Господину Јовану да пожелим да мудро управља овом епархијом, а мати игуманији и сестрама да духовно напајају генерације које долазе и које ће долазити у овај манастир. Благослов Божији нека буде са свима нама.

Академик професор др Јованка Калић:

Одељење историјских наука Српске академије наука и уметности одлучило је да се придружи овом великом празнику, духовном празнику, празнику који слави овај манастир, признат и познат у свету. Поред вере и молитве које Каленић вековима носи, то је и споменик велике и ретке уметничке вредности. Манастир Каленић и његова Богородичина црква, под чијим окриљем се сада налазимо велики је споменик укупне српске историје. То су разлози којима се руководила Српска академија наука и уметности да на најбољи могући начин учествује у великом празнику. Хвала вам што учествујете и што заједнички делимо благодат овог празника.

Јованка Калић

ДЕСПОТ СТЕФАН И МАНАСТИР КАЛЕНИЋ

мисао мога прилога је да се потраже, ако је могућно, нови подаци о ктитору храма, протовестијару Богдану и времену настанка Богородичине цркве манастира Каленића. То подразумева поглед на прилике у Србији каленићког времена, посебно на односе деспота Стефана и оснивача манастира. Ово је властеоски манастир. Однос владара и властеле суштинско је питање у средњовековном друштву у целој Европи. Поднаслов овог рада могао би да буде, са становишта једног историчара, *споменик и друштво*, ма како читали сада тај однос. Данас је веома популарно ново читање свега у историји, па и споменика. Та читања пре свега служе поколењу нових читалаца европске културе па и наше, а мање доприносе упознавању људи онога времена, њиховим склоностима, ктиторским жељама - и вери, пре свега. Определила сам се да будем кориснија, за тежи пут, да потражим нове појединости које би могле боље да осветле људе који су лепотом Богородичиног храма оставили тако племенити траг. А свет идеја српске и европске културе, који и сама проучавам, оставила сам за другу прилику.

У биографији деспота Стефана крије се део животног пута протовестијара Богдана. Постоји један конкретни повод за овај прилог. То је, знамо сви, ктиторска композиција у припрати Богородичиног храма. И данас већ постоји обимна и озбиљна литература о тој композицији, о представљеним личностима, о натписима, о запису монаха Герасима... Остао је, као што знамо, неразјашњен однос између ктитора и владара и, како је већ то истакао, сводећи та знања, др Иван Стевовић у својој књизи *Каленић – Богородичина црква у архитектури позновизантијског света*. О ктитору Богородичине цркве, самом храму и манастиру Каленићу у Србији се пише од средине XIX века. Ја бих, с одређеним разлогом, поменула нека од највећих имена: Милоје Васић, Владимир Петковић, Ђурђе Бошковић, Светозар Радојчић, Војислав Ђурић, Гордана Бабић.

Име Богданово, брата Петра и Милице, уз Герасимов запис, основни су првобитни подаци којима је наука располагала. Велика имена која поменух осећам у сали, сви ти српски научници данас су са нама својим делима. Без њиховог рада не би било ни нашег.

Претпоставља се да је црква грађена почетком XV века и да је живописана у другој, можда трећој деценији XV века, за време деспота Стефана Лазаревића. Толико знамо. Герасимов запис на фресци има титулу протодовијара, али је наука до овог тренутка разјаснила да то не може бити протодовијар, јер сви историјски извори о оснивачу Каленића Богдану показују да је то световно лице у државној служби, а не монах што означава протодовијар. Даљи важан корак у истраживању представља рад академика Симе Ђирковића. Његова

је заслуга пре свега у томе што ја настојао да историјске податке о каленићком Богдану одвоји од других личности истога имена. Наиме, има више Богдана почетком XV века и, наравно, прети опасност да се спајају неспојиве личности.

Сада неколико речи о томе што бих назвала каленићко време. Какво је то време у Србији?

Протовестијар Богдан је савременик кнеза и деспота Стефана Лазаревића. Да подсетим на податке о деспоту, да бисмо разумели Богдана. Деспот Стефан је рођен 1377. године у Крушевцу, умро у Шумадији 1427. године. Преминуо је у педесетој години живота. Година рођења протовестијара Богдана није позната као ни његовог брата Петра, као што нема ни података о њиховим матичним властеоским поседима у левачком крају или било где другде у Србији, а неспорно их је било.

Биографије деспота Стефана и Богдана су некако паралелне. Узети заједно, сабрани подаци осликавају прво покосовско поколење српске властеле. Подсећам, син кнеза Лазара, у часу очеве погибије 1389. године, има само 12 година. Данас се зна, демографска истраживања су обављена, да су губици српске војске на Косову били толики да је готово свака властеоска породица у Србији била оштећена, односно тешко погођена. Србија после Косовске битке нема више коњичку војску, а то је основни род војске за борбу против Турака. То објашњава неке црте политике деспота Стефана.

У неспорне историјске чињенице могу се убројати подаци о Богдановом животном успону. Он је најпре био челник у служби деспота Стефана Лазаревића и то до 1418. године, јер се са том титулом помиње у једном тестаменту у дубровачкој архивској грађи. Касније постаје протовестијар на двору деспота Стефана и на том положају остаје до његове смрти 1427. године. Овде се разматрају само подаци до краја живота деспота Стефана, јер тада је грађена Богородичина црква манастира Каленића.

Методолошки посматрано, овај скромни прилог настоји да трагом поменутих титула, односно надлежности које је Богдан имао у српском друштву, укаже на још неке појединости из његовог живота. Витез и ратник, обављао је важне државне послове. Откривају их нова истраживања о српском друштву и посебно о српско-угарским односима у којима је Богдан на свој начин и лично учествовао.

Најпре о титули челник. Реч челник у старом српском језику има широко семантичко поље. Челници су били људи којима су владари поверавали одговорне дужности. Било их је разних у централној, односно локалној управи. Заједничка им је оданост владару. Били су, по правилу, људи властеоског рода. Они су имали војна и цивилна овлашћења, постављани су, на пример, за заповеднике утврђених градова. С обзиром на улогу утврђених градова у аграрном друштву, какво је било деспотово, то су могли обављати појединци само од највећег поверења централне власти. У средњем веку земљом управља онај ко држи градове. Зато су борбе око градова увек биле жестоке. Другу врсту надлежности имали су челници на владаревом двору. Припадали су систему централне власти. Они су обављали финансијске, судске и друге послове, опет на основу поверења које им је владар указивао. Током XIV века у Србији се усталио систем већег броја челника, при чему се издвајао један који је носио титулу великог челника на самом двору деспота Стефана. Нажалост, није забележено коју је дужност као челник обављао Богдан, да ли је сво време био на двору или је тек као протовестијар постао непосредни сарадник деспота Стефана Лазаревића. Ново је то што је деспотов двор тада био у Београду, на месту у Горњем граду којим данас доминира споменик *Победнику* на Калемегдану.

Дворске титуле у средњем веку додељује искључиво владар. У дугој историји српске државности, почетком XV века устаљен је систем дворских звања, логотет, протовестијар, двордржица, ризничар и тако даље. Тај систем је деспот Стефан реформисао и створио нови и прилагодио приликама почетком XV века. Међутим, све је још увек зависило од владара и у Србији, као у Француској, као у Немачкој, или било где другде. Лични односи међу људима, сроднички, вазални, или други били су темељни принцип удруживања властеле, па тако треба посматрати и однос између деспота Стефана Лазаревића и оснивача Каленића.

Дужности које је обављао челник и протовестијар Богдан показује и део његовог портрета. Титула протовестијара обједињавала је у Србији две компоненте, почаст и службу. Подразумевала је службу на двору, учешћа у разним видовима дворског живота, али је истовремено доносила широко подручје овлашћења на територији читаве државе. Протовестијар је, уопштено речено, управљао финансијама владара, приходима и расходима државне благајне, старао се о спровођењу укупне

фискалне политике у земљи, био је нека врста министра финансија. У дубровачким изворима он се помиње, и то је симптоматично, као протовестијар Србије, *целе државе*. Разгранати су и многобројни послови које обавља протовестијар. Владарева благајна назива се ризницом. А ризница у Богданово време налазила се, знамо поуздано, у Београду, уз деспотов двор. То су подаци његовог биографа Константина Филозофа. Дакле, Богдан је један део живота, између 1404. и 1427. године провео у Београду. Зашто ове две године? Прва година, 1404. је моменат кад деспот Стефан преузима Београд од Мађара, а 1427. је тренутак када он умире.

Српско-угарски односи – то је нешто што се може означити као ново и важно. Биографски подаци о челнику и протовестијару, посматрани са становишта историје Србије, историје Београда и ширих међународних односа у наведеним годинама, омогућавају следећа истраживања.

Ту је пре свега једна повеља мађарског краља Жигмунда који је у једном тренутку посебном исправом потврдио поседе двојице *барона краљевине Рашке*. То су поседе које су они стекли у Угарској. Србију називају Рашком. Богдан је имао поседе у ковинској и тамешкој жупанији. Овај документ показује две ствари и чињенице. Прво, Богдан је у Угарској тога времена, за време краља Жигмунда, пре 1427. године био познат као протовестијар. Та титула протовестијара, византијског порекла, непозната је у Мађарској, а прихваћена у угарској дворској канцеларији да означи личност Богданову, сталешки већ одређену као *барон краљевине Рашке*. То значи да је Богдан био и лично познат у Угарској са том титулом, очигледно радећи на истим пословима на којима је радио и за српског владара у Србији.

Није без значаја ни положај Богданових поседа у Угарској. Тамишка и ковиљска жупанија, то су мађарске жупаније у пограничном појасу уз Дунав, на граничном пролазу према Србији. Ту главни трговачки пут који се пружа дуж Велике Мораве код Ковина прелази у Мађарску и спаја се са деспотовим поседима у Угарској. То је један важан пут за набавку соли, а крушци соли се помињу још у једној повељи кнегиње Милице. Лазаревићи су приходе од те соли уживали још од 1405. године.

Које су биле надлежности Богданове? Дубровачка архивска грађа показује послове које је обављао протовестијар Богдан у Србији и у Угарској. Нарочито су јаке везе са дубровачком властелом која живи у Београду, живи на Руднику, у Новом Брду, у западној Србији, свуда где има доброг сребра и доброг злата. И они извозе племените метале на Медитеран, али извозе и у средњу Европу. То су велики приходи које је држава преко царина убирала. Овде је реч о економској подлози читавог државног система.

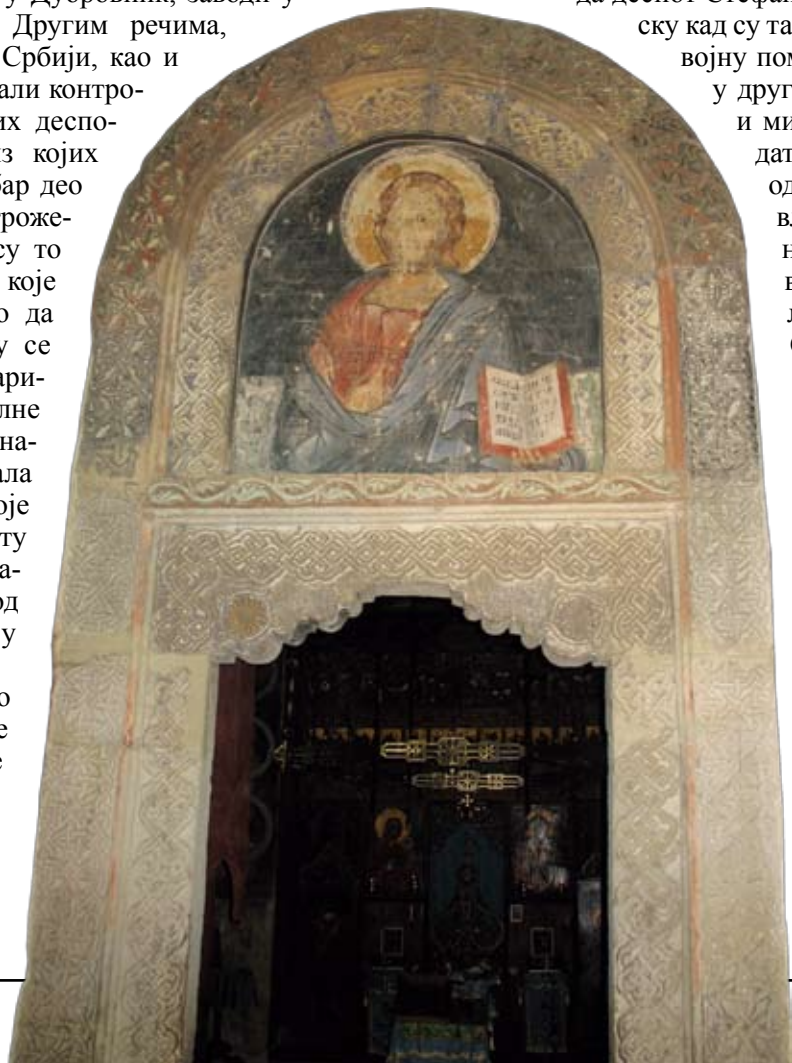
Нека нам сада проговори сам деспот Стефан. Године 1424, 21. новембра, деспот борави у својој летњој резиденцији у Павловцима, то је данас село Кораћица на Космају и ту издаје једну разрешницу рачуна групи цариника који раде за државну благајну. И у тој разрешници се наводи да су ти цариници највиша дубровачка властела. Деспот Стефан каже следеће: ови су ми послужили добро и верно, држали су наше царине и на угарским странама и на српским, они су се раздужили, докуменат се шаље у Дубровник, заводи у нотарске књиге. Другим речима, Дубровчани су у Србији, као и у Угарској, обављали контролу свих царинских деспотових прихода из којих се финансира добар део војних потреба угрожене Србије. Које су то угарске царине које деспот има право да користи? Помињу се неке побрешке царине, што су приобалне царине дуж Дунава, то је лева обала Дунава, ту постоје неки градови и ту су се плаћале царине. Приходи од тих царина иду у државну благајну.

Ако оставимо ове финансијске послове које је обављао овај изузетно одани човек, поставља се питање како је Богдан, великаш из Шумадије,

постао барон краљевине Рашке на угарском двору, на међународној сцени. Угарска је тада Будим, а овај град је место где се одлучује, буквално одлучује, војна и политичка ситуација на Балкану. То је почетак XV века када Турци нападају непрекидно територије северно од Саве и Дунава, нападају Банат, нападају Срем, Угарска је непрекидно угрожена. Византије практично више нема, бори се за опстанак, има престоницу и мало приморских градова, Трновска Бугарска не постоји, једино Србија штити Угарску. Тада краљ Жигмунд, из интереса те државе, нуди Србији савезништво, савезништво и војну помоћ ако је потребна. За узврат, добија деспот поседе, добија Београд и Мачву. Иначе, Мачва је до тада била Угарска. За Србију другог излаза нема – *турско ропство или угарско савезништво*. А да је то тако, опет нам говори сам деспот Стефан. У више српских повеља, у аренгама, он изричито говори о томе како је био порабоћен исмаиљском роду, како је био у ропству, како свој народ не жели да врати у ропство, како су Турци преплавили Србију и очекује војну помоћ од суседне Угарске. И добио је ту војну помоћ 1409. године у обилној мери. *Слобода и ропство*, то су основни појмови који се читају у деспотовим текстовима. То је каленићко време. То је време у којем живи Богдан.

Савезништво са Угарском, да пребацимо мисао на међународни терен, а Богдан је у Будиму, је разумевало у средњем веку испуњавање одређених обавеза. Одређују се латинским терминима *auxilium et consilium* (војна помоћ и савезништво). То значи да деспот Стефан мора да одлази у Угарску кад су тамо неки сабори и добија војну помоћ. И добио је. Владар у другу земљу не одлази сам, и ми у изворима имамо податак да деспот Стефан одлази у пратњи одабране властеле. Ми не знамо, није записано, да ли је већ челник Богдан, одлазио у пратњи деспота Стефана у Угарску. Као протвестијар је сигурно то чинио, јер је као такав био познат.

Да би размере међународне политике угрожене Србије биле јасне, да поменем само 1412. годину. Тада се у Будиму окупљају краљеви и владари из Пољске, Чешке, Литве, Немачке, Влашке, Молдавије, Француске, Венеције, Србије, Босне, долазе представници Турака, Татара и ту се преговара о политици према балканским земљама.

Има још један податак који говори да је Богдан био у Угарској. У дубровачкој грађи имамо 1424. године вест да дубровачки трговци у Србији не могу да нађу Богдана, он је ван Србије. А те године деспот Стефан грчевито преговара да се склопи било каква коалиција за борбу против Турака и да спречи да угарска и западноевропска војска ратује против Турака на тлу Србије, што је увек била најгора варијанта. Ти велики преговори 1424. године довели су до једне необичне, али врло речите историјске слике. Јуна месеца те године на двору у Будиму сусреће се византијски цар Јован VIII Палеолог, који тражи помоћ Запада за угрожену земљу, са деспотом Стефаном Лазаревићем, обојица ван матичних земаља, ван Византије и ван Србије. Преговарало се и преговарало, а Турци су напали Србију.

Остао је још један необичан траг овог дела историје, односно места где Богдана можемо тражити, можда чак и видети у мислима. То је камена палата, двор деспота Стефана у Будиму. После много година истраживања, успели смо и да га лоцирамо, он се данас може видети. Та палата, једна од најлепших, налазила се у будимском горњем граду. У средњем веку то место се звало Италијанска улица, данас се још могу видети аутентични прозори из времена деспота Стефана. У знак сећања на те несрећне и срећне, како гледате, дане српске историје, поставили смо спомен плочу. Ја сам писао текст, што је код Мађара било врло тешко, али он још увек стоји као двојезични, где сам за деспота Стефана рекла да је савезник а не вазал. Ту је и рељефни лик деспота Стефана, рад Небојше Митрића. У том подухвату много нам је помогао и Стојан Вујичић.

У контексту тог угарско-византијског савезништва из интереса, постоји један историјски портрет који треба вратити и у нашу историју, па ћемо доћи и до Шумадије. То је једна личност која се зове мачвански бан Никола II Горјански. Никола II Горјански или Млађи, јер се и његов отац звао Никола Горјански. Никола Горјански Млађи, мачвански бан, ратује непрекидно са Србијом све до тренутка, када је уочи Косовске битке кнез Лазар преговорима успео да једну од својих кћери, сматра се да се звала Теодора, уда за тог мачванског бана Николу II Горјанског – да противници постану сарадници. Ту историја пише свој роман. Никола Млађи Горјански је 1401. године одиграо кључну историјску улогу у

спасавању мађарског престола и краљевине. Наиме, априла 1401. године краљ Жигмунд, онај који даје докуменат протовестијару Богдану, ухапшен је од своје сопствене властеле и заточен у тврђави Вишеград, што значи да губи престо. Мађарско племство тражи новог владара. Да би извукао из заточеништва Жигмунда, Никола Горјански Млађи стаје на чело присталица краља и даје двојицу таоца побуњеној властели да пусте ухапшеног владара. Преговори трају и успевају. Али, ко је био талац? Рођени син Николе II Горјанског и Теодоре, унук кнеза Лазара. То дете и брат Николе Млађег, Јован Горјански, били су таоци, Жигмунд је ослобођен, вратио се на престо и постаје један од најмоћнијих владара.

Краљ Жигмунд за ове услуге поставља 1402. године мачванског бана Николу Горјанског Млађег за палатина мађарске краљевине, то је намесник који командује војском и који има сва судска и управна овлашћења и тридесет година тај Никола II Горјански влада Мађарском јер је Жигмунд стално у другим европским земљама. И тај Никола Горјански Млађи даје Србима, савезом са деспотом Стефаном, Мачву и Београд. Добили су помоћ и одржали Србију све до деспотове смрти 1427. године и то је последњи период успона Србије пред коначни пад 1459. године. Они су продужили српску историју у слободи за више од пола века. То поколовско поколење чине сјајни људи као што су - деспот Стефан и протовестијар Богдан.

Приређено према магнетофонском запису

Јелена Ердељан

МОТИВ ПУСТИЊЕ И ГРАДА У СЛИКАРСТВУ БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ МАНАСТИРА КАЛЕНИЋА

Ознато је да је мотив пустиње најзаступљенији у припрати. За то постоје општепознати разлози: мотив пустиње као симболичке реалности је присутан у припрати, не само цркве Богородичиног Ваведења манастира Каленића, већ и бројних других византијских цркава, о чему је, између осталих, занимљив прилог дао наш бугарски колега Георги Геров. Наиме, пустиња је, као и припрата, једна врста лиминалног простора, то је место раздвајања сакралног од профаног. Пустиња је истовремено, као и припрата, не само материјални, већ и духовни простор, где се директно сусрећу овоземаљска и небеска реалност, она је место теофаније, она је, једновремено и суштински, и стање духа, спремног, отвореног за додир и присуство Божанске благодати. Још од старозаветних времена пустиња се схвата као прво и основно место присуства Бога и као основни услов откривења, прихватања, разумевања Божијих закона, будући да је она место где Реч Божија једино и може да обитава, у простору прашине и праха, у тишини других речи, због чега је истински плодна, испуњена динамичном креативношћу. Она је апсолутни услов Речи, Логоса, то јест самог Господа. Будући да Реч Господња управо претпоставља пустињу, могло би се рећи да је пустиња истовремено и симбол изабраног народа, оног народа чија је судбина одређена према промислу Божијем.

Општи начин визуелизације мотива пустиње, нарочито у припраатама византијских цркава, подразумева избор тема које се везују за појединачне представе монаха, али и за једну ширу еремитску тематику. У последње време ту врсту тематике посебно је обрадио колега Бранислав Цветковић у припрати манастира Јошанице који је временски близак Каленићу. Као што је добро познато, монашко-еремитске теме нису једини начин визуелне реализације метафоре припрате као пустиње. То су, разуме се, и наративне сцене, у којима мотив пустиње игра веома значајну улогу. Овом приликом позабавићу се специфичним начином визуелизације мотива пустиње у Каленићу.

Овај мотив у припрати Каленића се на суптилан, али визуелно веома

упечатљив начин провлачи кроз циклус Богородичиног живота и Христовог детињства. Јасно је да је основна сврха тих тема да изложи догматику оваплоћења и тиме су оне на основном, првом нивоу читања превасходно усклађене са оним литургијским смислом припрате чија је намена да припреми верне за улазак у храм Божији. Међутим, распоред сцена ових циклуса, а изнад свега, префињена и учена поетика и визуелна реторика сцена, где је мотив пустиње принципом аподиције супростављен, а истовремено и спојен са мотивом града, јасно указују на извесно постојање других нивоа, то јест начина читања и тумачења значења ових слика, то јест на њихову сложеност поруку. То се пре свега односи на сцене друге зоне, дакле зоне изнад стојећих фигура. Како дакле треба читати тај распоред сцена? Ако погледамо сцене које иду од улаза дуж северног зида и завршавају се код улаза у наос, видећемо да су то сцене које представљају пустињу. Дакле, читав северни део припрате представља пустињу. С друге стране, јужни део у потпуности је посвећен мотиву града. На северном зиду се налази *Бекство у Египат*, а на јужном *Попис*. Директно изнад улаза у припрату се практично сучељавају мотив пустиње и мотив града, одакле почиње мотив пустиње који иде по северном зиду и мотив града који иде по јужном делу припрате. То су, *Јосифов сан* са једне и *Поклоњење мудраца* с друге стране. Пустињски пејзаж се наставља у сцени *Бекство у Египат*. На јужном зиду имамо *Попис*, а изнад улаза у сам храм се практично сусрећу тај симболични простор пустиње и града.

Поставља се питање, зашто би баш у Каленићу, на овај суптилни визуелно-просторни начин, био толико наглашен мотив пустиње и града? И долазимо до кључног питања: које је значење мотива пустиње и града, односно тог мотива интеграције, спајања?

Архетипски и историјски пример спајања пустиње и града представља уношење ковчега завета од стране цара Давида, а потом Соломоново подизање храма у Јерусалиму. Наиме, чин уношења ковчега у Јерусалим и коначно у сам храм, представља дефинитивни и дефинишући

Манастир Каленић - Бекство у Египат

чин интеграције пустиње и града. Одроз те идеје јасно се препознаје у ритуалним радњама свечане церемоније освећења храма и уношење ковчега завета у Светињу над светињама, што је описано у осмој глави *Прве књиге о царевима*. То поистовећивање пустиње и града, ковчега и Јерусалима, нарочито јасно се види ако се упореде старозаветни текстови који описују сам чин настањивања Господа међу Израиљем, по Његовој промисли и упутствима, у за Њега посебно сазиданим боравиштима. Први пут у пустињи, у шатору од сведочанства, други пут коначно у граду, у Соломоновом јерусалимском храму.

Ево како у *Другој књизи Мојсијевој* (40, 34-35) изгледа опис тренутка настањивања Господа у шатору од сведочанства: *Тада облак покри шатор од састанка, и напуни се шатор славе Господње. И не могаше Мојсије ући у шатор од састанка, јер бјеше на њему облак, и славе Господње бјеше пун шатор. А у Првој књизи о царевима* (8, 10-11), каже се, везано за Соломонов јерусалимски храм: *А кад свештенници изидоше из светиње, облак напуни дом Господњи. Те не могаху свештенници стајати да служе од облака; јер се славе Господње напуни дом Господњи.*

У оба случаја Бог се у свом дому појављује, односно своје присуство објављује облаком који обавија светињу, што ће у хришћанском средњем веку бити важан топос везан за исказивање идеје о светости места или присуству Господњем као изразу изабраности одређеног локуса, то јест Богом изабраног и Богом чуваног идентитета одређеног места, ерго његовог јерусалимског идентитета, наравно, у оном највишем симболичком смислу. У том тренутку и захваљујући том догађају – уношењу ковчега – Јерусалим и његов храм постају сублимат читаве претходне историје Израиља, сублимат времена и простора и свих других светих места освећених теофанијом и боравком ковчега у њима, чак и оних из времена праотаца. Другим речима, то се одвија не само на нивоу линеарног и историјског времена и географског простора, већ и на нивоу сложене симболике.

У реду виших, метафоричко-алегоријских идеја, тим чином обавља се преношење или *translatio* пустиње, схваћене, као што смо већ рекли, као првог и основног места Божанског присуства и као основни услов открочења, разумевања и прихватања Божијих закона. Када су се, захваљујући уношењу

ковчега завета, Јерусалим и храм заправо са њим интегрисали и поистоветили, читав град постао је пустиња, то јест ковчег завета, то јест станиште Господње. Стога је теофанија која се догодила на Синају, а коју представљају таблице положене у ковчег, трајно присутна у Јерусалиму. Поступком преношења ковчега у град, Синај се преобразио у храм, Гора синајска и свети догађај који се одиграо у њеном срцу, били су пренети у шатор сведочанства, а потом у јерусалимски храм.

Постоје идеолошки, односно општи разлози наглашавања мотива пустиње и града као тог посебно одабраног модуса изражавања јерусалимског идентитета једног одређеног места. Постоје и они сасвим специфични, историјски услови који Каленић везују и опредељују да се баш мотивом интеграције пустиње и града нагласи посебан статус, посебна намена, посебно значење Каленића у деспотовој Србији.

Ово су опште импликације, нама свима добро познате, од црквене грађевине као материјализације Царства небеског на земљи, преко укупног програма декорације литургијских предмета, икона и реликвија у њеном простору до ходочасничких

евлогија у животу хришћанског верника, да је све симболички Јерусалим, небески и земаљски нераскидиво повезани. Међутим, уз те опште, постоје сасвим специфични разлози посебног наглашавања мотива пустиње и града у Богородичиној цркви манастира Каленића.

То је најпре њена посвета Ваведењу, које слави улазак Богородице у истиниту скинију, у храм, у Светињу над светињама. То има смисао интеграције, уношења ковчега у Светињу над светињама, као што се

то десило у чину интеграције пустиње и града у самом Јерусалиму и у Соломоновом храму. Укупан смисао мотива пустиње и града јесте у суштини уношење, то јест присуство светиње, још боље светости у једном одређеном богоизабраном месту. Уз тај разлог, постоје, мени се чини, сасвим јасно препознатљиви лични али истовремено и државотворни разлози због којих је деспот Стефан - који је очигледно, према свему ономе што смо до сада чули, у многоструком поред протовестијара Богдана, утицао на формирање идентитета Каленића, па и на његово зидање, али и на смисао укупне декорације - који указују на то да је тај мотив пустиње и града њему и његовом личном духовном хабитусу био веома близак. А био је близак и његовој државној идеологији, будући да се у његово време сасвим јасно говори о Београду као Новом Јерусалиму. Сви

Манастир Каленић - Јосифов сан и повратак мудраца

његови поступци воде ка закључку о једном свеукупном програму сакрализације простора државе којом влада. И у оквиру тог програма *translatio Hierosolymi* Каленић је очигледно имао веома истакнуту улогу.

С једне стране, то је општи моменат његове државне идеологије, с друге, као што видимо у Константиновом *Житију*, наглашава се да деспот има два пута ка Вишњем Јерусалиму. Један је, наравно, град Београд, а други је Ресава, пустиња. Дакле, већ у *Житију* видимо тај мотив пустиње и града који је аподицијом спојен у једно. Као и у случају Београда и у случају Ресаве, јерусалимска симболика гради се суптилно, учено и сложено. Најпре, према сведочењу Константина Филозофа, овај манастир са гробном црквом Свете Тројице у коју је коначно и положено деспотово тело, био је, цитирам: *други град, који има стазу ка вишњем Јерусалиму и сличност (са њим)*. Ту је једновремено и мотив интеграције града и пустиње, дакле поистовећивање града и манастира, то јест пустиње.

У изводу из *Житија*, Ресава се назива градом подигнутим да би се утолила љубав Божанствене жеље Стефанове да разговара и буде са пустињацима. *И радоваше се, дакле, због њих (пустињака) и слатко (их) примаше... и гледаше да их свагда са собом има. И знајући да је ђутање одређено да свакога доведе до велике части да (може) видети и сагледати, обилажаше горе и поља и пустиње тражећи где би могао подићи жељену обитељ, молчалницу. Нашавши најприкладније и најбоље (место), где је требало да буде црква, помолвиши се приступи делу; и положи основ у име Свете Тројице сведржавнога божаства.* Мотив пустиње као града, наравно, формулисан је још давно, у *Житију светог Антонија*, даље развијан од светог Атанасија Александријског, од Кирила Скитополског и светог Јеронима. Парадокс преображавања пустиње у Божији град, у Небески Јерусалим остварује се насељавањем у њој оних аскета-монаха који напуштајући овај свет, стичу право грађанства у Небеском Јерусалиму и зато се називају грађани пустиње.

Истовремено, долазимо и до чињенице да је деспот Стефан, без обзира на то што је био изузетан државник, вичан дипломата, велики ратник, једновремено на свом двору у Београду неговао етикецију и обичаје са сасвим јасном аскетском, монашком поруком. Познати су нам они изводи из *Житија* где се забрањује вика, лупање ногама, прегласна музика... Дакле, ту постоје неки сасвим лични деспотови разлози.

Ако полазимо од тог идеолошког, државног нивоа и постављамо питања, зашто је мотив пустиње и града баш у Каленићу на овај начин изражен и зашто се тим мотивима изражава богоизабраност и богочуваност овог места, долазимо до чињенице да је у Каленићу морала бити чувана нека светиња од изузетне важности. На то нам највише указује распоред живописа на северном зиду припрате где имамо ктиторски портрет, а изнад њега сцену *Бекства у Египат*. Када се по вертикалној симболици чита ова представа, можемо да видимо да део *Бек-*

ства у Египат где је приказана Богородица са малим Христом, директно одговара распореду фигура у доњој зони...

На шта нам може указивати ова визуелна реторика светости? Добро је познато да се читава ова сцена може тумачити као тријумфални адвентус, то је уствари тријумфални адвентус оваплоћеног Логоса. С тим у вези се поставља питање и Богданове улоге у оснивању Каленића. Да ли можда Богдан, као изузетно познати ктитор, заједно са деспотом Стефаном, уствари њему приноси и доноси, могуће из Свете Горе или из Цариграда, неку изузетно поштовану светињу, неку високопоштовану, високоцењену реликвију? И заправо, да је тај догађај био онај који је иницирао подизање Каленића као цркве реликвијара. А о том реликвијарном смислу Каленића говори и свеукупна њена концепција, просторна, архитектонска, смисао њене декорације, симболика њене архитектонске декорације. Тај пут, тај тријумфални адвентус дуж једне врсте *via sacra* се наставља идући ка истоку, ка тој најсветијој тачки. А посебно место у целом том програму могли би заузимати простори у западном травеју са гредама – да ли су ту могле бити постављене неке лакше дрвене конструкције које су могле чувати неку од тих светиња или су могле представљати пак неке оквире за проскомитаре? О томе ћемо још много расправљати.

Мотив пустиње и града се даље наставља, према истоку, а посебно је наглашен у западном травеју и то интегрисањем универзалних мотива и начела са националним примерима оличеним у ликовима светог Симеона и светог Саве. Свети Симеон би требао да представља, условно, симболично, мотив града, симбол државе која се наставља, а свети Сава би требало симболично да представи у том склопу тумачења, мотив пустиње, принцип пустиње који се наставља даље дуж северне осе.

Приређено према магнетофонском запису

Манастир Каленић - Попис Јосифа и Марије

СЛАВЉЕ У СЕЛУ КИЈЕВУ КОД БАТОЧИНЕ

Поводом педесетогодишњице од рукополагања у чин свештеника хаџи протојереј-ставрофор Спасоје Јанковић приредио је пријем за госте у свом родном месту Кијеву, 27. јула 2008. године. Било је присутно тридесетак свештеника, монахиње из ма-

настира грчарице, игуман манастира Јошаница, и друге званице, којих је било више од 250. Света литургија је служена у прелепом храму посвећеном Силаску Светога Духа. Чиноејствовало је више свештеника на челу са слављеником, а за певницом су биле монахиње и млађи свештеници. У току богослужења проповед је одржао протојереј-ставрофор, некадашњи старшина Вазнесењске цркве у Београду, а сада пензионер у родном Лапову, Милан Радовановић на тему «О хришћанској љубави» тако да је било милина слушати. Прота Милан се у својој проповеди држао учења Господа Исуса Христа, светих отаца и све то укомпоновао са временом у коме живимо. На крају Свете литургије слављеник је поздравио све који су дошли и оне који нису дошли са жељом да сви скупа поделимо његову радост и радост његове породице. Прота Спасоје је био скроман у излагању својих заслуга и свог рада у минулом периоду, а ми свештеници из његове генерације и те како знамо шта је он све урадио на обнављању храмова и подизању нових, на изградњи црквених домова и стамбених зграда за становање свештеника. Нема парохије на којој је службовао а да његов рад није био запажен.

Ручак за госте приређен је у оближњој сали покрај саме порте. Овом приликом први га је поздравио протојереј-ставрофор Рајко Стефановић из Аранђеловца који је слављенику пожелео дуг живот и радост у породици, а затим се обратио присутним свештеницима као и осталим гостима. Затим је пригодан поздрав упутио слављенику и свим гостима протојереј-ставрофор, дугогодишњи архијерејски намесник Милутин Петровић из Баточине. У свом поздраву посебно је нагласио живот живе Цркве

Христове, њену улогу за све народе и сва времена. Даљи ток славља протекао је како приличи једном оваквом скупу.

Радмило Стефановић, протојереј-ставрофор

ПРОСЛАВЉЕНА СЛАВА КАПЕЛЕ У МАНАСТИРУ ДРАЧА

У понедељак, 4. августа, на празник Свете Марије Магдалине, у манастиру Драча била је нарочита духовна радост, јер је овој светитељки посвећена манастирска капела. Тим поводом Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију и пререзао славски колач. Радост су увеличале својим појањем сестре из манастира Дивостин.

Према народном предању, постанак манастира доводи се у везу са светогорским испосником Јовом (из 14. или 15. века), који је као подвижник неко време живео и умро на територији села Прекопече.

ПРОСЛАВЉЕНА СЛАВА ХРАМА У ЖИРОВНИЦИ

У четвртак 7. августа, на празник Свете Ане, мајке Превете Богородице, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију уз саслуживање свештеника у Жировници, и поводом храмовне славе пререзао славски колач. У својој беседи владика је истакао потребу ослањања на Бога у свакодневним животним догађајима, нагласивши да је наш народ такво схватање живота изразио кроз разне изреке, а нарочито преко изреке: «Без Бога ни преко прага». Овакав животни став потврђује се кроз свакодневно самоиспитивање и препознавање сопствених грехова, а не кроз оговарање других и проналажење њихових мана и грехова.

Након евхаристијског сабрања у порти храма приређен је пригодни програм који су извела деца која похађају фолклор у овдашњем клубу.

Храм Свете Ане у Жировници подигнут је 1939. године, за време свештеника Боривоја Ивановића, и једини је храм у шумадијској епархији посвећен светој Ани.

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ПОТОЧЦУ

На празник Преподобнемученице Параскеве 8. августа, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију уз саслужење више свештеника у Поточцу, и пререзао славски колач поводом храмовне славе. Овај храм подигнут је 1934. године за време свештеника Михаила Голубовића.

У својој беседи владика је истакао да је позив сваког хришћанина да пројави име Божије и тако открије свету да је диван Бог у светима својим. А Бог се открива међу светима преко њиховог светог живота. И ми ћемо пројавити Бога ако будемо имали вере и љубави према Њему, али и љубави према људима.

СВЕТИ ВЕЛИКОМУЧЕНИК ПАНТЕЛЕЈМОН – СТАНОВО

У суботу, 9. августа, на празник Светог великомученика Пантелејмона, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију уз саслужење више свештеника и ђакона из храмова крагујевачког и лепеничког намесништва у храму Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станово. И ове године је велики број верника из Станова дошао да учествује у евхаристијском сабрању које је предводио њихов Архијереј. Радост храмовне славе увеличана је рукопроизвођењем Јована Катанић у чин чтеца. Благољепију службе допринели су и чланови Хора младих из Крагујевца својим појањем. Владика је поучавајући верне у беседи нагласио да се у Цркви ништа не догађа без благослова Божијег, да се тај благослов излива на нас благодаћу Божијом којом се свака служба у Цркви установљује, а нашом службом ми откривамо нарочити дар који добијамо Светим миропомазанјем. Тај нарочити дар служења показао се и на овом литургијском сабрању на рукопроизведеном чтецу Јовану, јер он од сада на служби Божијој има своје посебно задужење да помаже свештеницима у служењу Свете тајне евхаристије.

Након службе сабрање је трудом домаћина колачара Вере Стефановић и Јованке Милошевић продужено трпезом љубави.

ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕ У ВЕЛИКИМ ПЧЕЛИЦАМА

Недеља осма по Духовима, остаће у летопису великопчеличке парохије уписана златним словима, као дан освећења и обновљења храма посвећеног Светом мученику Теодору Тирону. Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован осветио је овај обновљени храм и одслужио Свету архијерејску литургију уз саслуживање више свештеномонаха, свештеника и ђакона. У пуној цркви владика се након чина освећења обратио присутнима говорећи о значају овог догађаја за њих и њихово село, нагласивши да овај храм, као и сваки други, има улогу не да само улепша овај крај, већ да га освећује, јер ће се у њему служити Света служба Божија која открива Небо на земљи. Он ће бити сведочанство њиховог хришћанског живота пред лицем Божијим, сведочиће да ли су га испуњавали недељом и празницима или нису.

Владика се захвалио свим приложницима и нарочито споменуо покојног пароха синђела Георгија (Николића), истакавши његов труд и ревност. Због заслуга и ревности надлежног пароха Јадрана Димовског одликовао је достојанством протонамесника. Након службе владика је са служашчим свештеницима и ђаконима осветио и новоподигнути парохијски дом.

КРШТЕЊЕ У ПЕТРОПАВЛОВСКОМ ХРАМУ У АРАНЂЕЛОВЦУ

У понедељак, 11. августа, Преосвећени епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу. Владика је обавио и крштење мале Јустине, ћерке јереја Ивана Теодосића, пароха венчанског.

Радост примања новог члана у Цркву Божију била је увеличана Архијерејском службом и благословом, а поготово обредом крштења у склопу Свете литургије, јер се тако на делу показује да све у Цркви извире из Свете литургије и у њој има свој потпун смицао.

*Александар
Миловановић, јереј*

САБОРНО КРШТЕЊЕ РОМА У КРАГУЈЕВЦУ

У уторак, 12. августа, на празник Свете мати Ангелине, у Саборној цркви у Крагујевцу обављено је саборно крштење Рома са територије града Крагујевца. По благослову Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована, а нарочитим залагањем Канцеларије за ромска питања града Крајуевца, на челу за господином Зораном Павловићем, превише месеци почела је катихизација некрштених, односно увођење у основне истине православне вере Рома из свих крагујевачких насеља. Тај вишемесечни труд крунисан је Светом тајном крштења и миропомазања, а биће потврђен и Светим причешћем на првој Светој литургији.

ПРАЗНИК ИЗНОШЕЊА ЧАСНОГ КРСТА У КРАГУЈЕВЦУ

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован на празник Изношења Часног и Животворног Крста и Макавеја, служио је Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу. Овим литургијским сабрањем још једном је потврђено колики значај Православна Црква поклања Часном крсту као знаку хришћанског распознавања свуда у свету. Довољно је подсетити да је у годишњем богослужбеном кругу посвећено неколико празника који се односе на историјске догађаје везане за Христов Крст.

Горан Мићућ, јереј

СЛАВА МАНАСТИРСКЕ КАПЕЛЕ У НИКОЉУ

У петак 15. августа, на празник Преноса моштију Светог архијакона Стефана, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у манастиру Никоље и пререао славски колач поводом славе манастирске капеле.

Манастир Никоље налази се на источним обронцима планине Рудник, а југозападно од Тополе. Цркву је подигао 1425. године Никола Дорјеновић, властелин деспота Стефана Лазаревића. О његовом ктиторству сведочи натпис уклесан на каменом надвратнику западног портала припрате.

ПАРАСТОС КРАЉУ ПЕТРУ I НА ОПЛЕНЦУ

У суботу 16. августа, у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу, поводом осамдесетседам година од смрти краља Петра I, уз учешће мањег броја верника, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију и парастос краљу Петру I. Саслуживало је свештенство опленачког намесништва и два ђакона. Након службе владика Јован је посетио изложбу фотографија поводом деведесет година ослобођења Србије у Првом светском рату.

ПРАЗНИК ПРЕОБРАЖЕЊА ХРИСТОВОГ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Празнично бденије уочи великог Христовог празника преображења Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је у Саборној цркви у Крагујевцу и тиме је у епархији шумадијској започело празновање једног од највећих Господњих празника. Свету архијерејску литургију владика је служио у манастиру Благовештење уз саслужење више свештеника и ђакона. Овај празник представља заветни дан манастира, и сваке године је тим поводом велики народни сабор у порти манастира.

ПАЛАНАЧКИ ХОР НАСТУПАО У ОХРИДУ

У Охриду је, у трајању од 20. до 25. августа ове године, одржан први фестивал хорске музике под називом «Охридски хорски фестувал». На њему је

учествовало око 60 хорова из различитих земаља Европе, од којих је осам било из Србије. По благослову епископа шумадијског Господине Јована из шумадијске епархије учествовали су хорови Светог Симеона Богопримца из Снедеревске Паланке и Оплепац из Тополе.

Ова петодневна манифестација окупила је преко две и по хиљаде певача који су се 22. августа увече сабрали испред Дома културе на чувеном охридском кеју. Древни град Охрид је пребогат историјским и духовним споменицима, тако да су тополски и паланачки хор слободно време искористили за обилазак црква и манастира, где су, не тако давно, ходиле ноге светог владике Николаја Жичког.

Хорови су наступали на различитим местима, а тополски и паланачки хор наступали су у храму светог Климента 24. августа поподне. Оба хора су изузетно добро певала и на тај начин достојно представили публици благо српске духовне музике. Свечано затварање Охридског хорског фестивала одржано је у недељу увече, 24. августа у Дому културе, где се стручни жири обратио свим диригентима хорова са похвалама и примедбама.. Ујутру следећег дана тополски и паланачки хор кренули су пут Србије.

Александар Митровић, диригент

МАНАСТИР ПРЕРАДОВАЦ - КАНОНСКА ПОСЕТА ВЛАДИКЕ ЈОВАНА

У десету недељу по Духовима, на празник Светог мученика и архиђакона Евпла, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовац. У архијерејској беседи владика је истакао да данашњи еванђелски одломак говори о моћи вере и немоћи невере, јер вера чини човека човеком и то боголиким. А боголиким је Бог и створио човека. Вера просвећује све мрачне путеве у које човек упада у свом животу, и ко верује схвата речи Господа да је да је онемо који верује све могуће.

ОСВЕЋЕНИ ТЕМЕЉИ ЦРКВЕ У МАНАСТИРУ ДЕНКОВАЦ

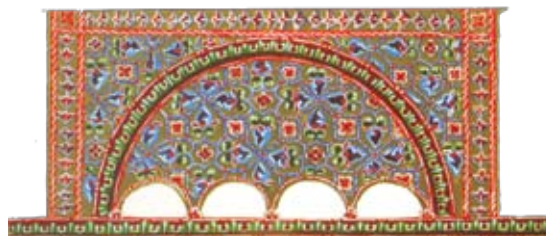
Празник Успења Пресвете Богородице сваке године се свечано прославља у епархији шумадијској. Ове године свечаним бденијем, поводом храмовне славе у манастиру Денковац, које је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење више свештеника и ђакона, започело је празновање овог празника Мајке Божије. Радост наступајућег празника увеличана је освећењем темеља новог храма у порти манастира и облачењем у ризу двојице искушеника.

СЛАВА САБОРНЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Свечаним бденијем поводом храмовне славе започето је прослављање празника Успења Пресвете Богородице у Саборној цркви у Крагујевцу. У свечаном расположењу, уз велики број присутног народа, бденије је служило братство храма.

На сам празник Свету архијерејску литургију у Саборној цркви служио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење четрнаест свештеника и тројице ђакона. Овај храм почео је да се гради на Петровдан 1869. године а завршен 1880. године као саборни храм, а од 1947. године промислом Божијим постаје и епархијско седиште тада основане епархије шумадијске. Народу који се окупио у великом броју да учествује у евхаристијском сабрању владика се обратио указавши на значај празника и лика Мајке Божије у хришћанству. Након трократне литије око храма пререзан је славски колач, а затим је у порти храма организовано послужење са све присутне.

СЛАВА ЦРКВЕ У РЕКОВЦУ

У петак, 29. августа, на празник Преподобног Романа Српског, који црква у Рековцу обележава као своју храмовну славу, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију. После свете Литургије и литије око храма, коју су красили многобројна деца и млади који су носили иконе и барјаче, епископ Јован је пресекао славски колач и још једном честитао свештенству, домаћину славе и окупљеном народу црквену славу.

Долазак Његовог Преосвештенства увећало је празничну радост мештана Рековца, који увек радосно дочекују свог архипастира, а нарочито ове године, јер је пре Свете литургије владика произвео старешину храма оца Драгослава Петровића у чин протојереја. Тиме је епископ Јован у име целе наше помесне цркве признао велики труд и љубав протојереја Драгослава као и верника овога места према својој цркви, која се видно испољава у обновљеном храму који краси овај крај.

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У ГРОШНИЦИ

На празник Светих мученика Патрокла и Мирона 30. августа, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Groшници, и крстио је малу Јовану Тешић, кћерку свештеника Срђана. Овај чин литургијског крштења још једна је потврда обнове литургијског живота у шумадијској епархији и обнове значаја Свете литургије у осмишљавању свакодневног живота хришћана.

ПРВА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У НЕМЕНИКУЋАМА

У недељу, 31. августа, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску литургију у храму светих апостола Петра и Павла у Неменикућама. Ово је прва Света литургија епископа Јована у Неменикућама од како је на трону шумадијских епископа, што је представљало нарочиту радост за мештане овога краја. На челу са схи-архимандритом Јованом, настојатељем манастира Тресије, Епископу су саслуживали архијерејски намесник протојереј Љубиша Смиљковић, протојереј Миленко Дидић, и протонамесник Бојан Димитријевић. Мноштво људи из космајског краја, Младеновца и Београда узело је учешћа у литургијском сабрању. После Свете литургије, епископ Јован је крстио Оливера, сина Даворина и Александре Јованић из Неменикућа.

Горан Лукић, јереј

ПРИЗИВ СВЕТОГ ДУХА У БОГОСЛОВИЈИ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТА

Након Свете литургије коју је у школском храму служио Његово преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован и молитве Призива Светог Духа, ученици крагујевачке Богословије, удостојени су поуке о односу вере и знања коју им је упутио њихов архипастир – Владика Јован. Најважнија је порука да смисао богословског школовања и будућег служења у Цркви проистиче пре свега из вере у васкрелог Господа Исуса Христа. Иако примат имају вера и молитва, Епископ је богословима указао и на друге услове који су важни за њихово духовно узрастање, као што су љубав, заједница, одрицање од сопствене воље... Истакнута је и нада коју Црква, као Божанска заједница у свету, полаже у будуће пастире који се школују у овој Богословији, јер је ова црквена просветна установа, током свог десетогодишњег постојања, показала да у образовно-васпитном процесу препознаје знаке данашњег времена. И приликом ове посете нашег Епископа Богословији Светог Јована Златоустог разговарало се о условима у којима полазници ове школе живе, односно о унапређењу тих услова обезбеђењем нових садржаја, као што је, на пример, завршетак нове физкултурне дворане. Овом приликом је епископ шумадијски Г. Јован, на Литургији одликовао свештеника Небојшу Ракића чином протонамесника.

Током свечаног ручка, поуку новопридошлим богословима упутио је и ректор Богословије, протојереј ставрофор проф. др Зоран Крстић, истичући да је на почетку школовања важно да ученици прихвате да њихова воља и планови нису најважнији, већ да све треба да се одвија по Божанском промислу.

СВЕЧАНА ЛИТИЈА ОД ЈАГОДИНЕ ДО МАНАСТИРА ЈОШАНИЦЕ

У суботу, 6. септембра, у 13 часова, уз присуство Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована кренула је литија из Старе цркве у Јагодини до манастира Јошанице. Молитвеним ходом дугим десетак километара отпочела је торжествена прослава празника Сабора српских светитеља који је и слава манастирске капеле. Већ трећу годину верни народ и свештенство на челу са својим Архипастиром изражава своју веру на овакав начин. То је уједно и потврда Господњих речи: "Где су два или три сабрана у име моје, онде сам и ја међу њима." (Мт 18. 20) Овим молитвеним ходом са моштима Светог Пантелејмона, јеванђељем, иконама, рипидама, барјацима, изражавамо веру у Васкрелог Господа и сведочимо постојање Цркве као живог организма окупљеног око доброг дела у име Његово. Истовремено, литија је била позив свим грађанима Јагодине и околних села да се приопште Цркви Божијој и својим трудом и жртвом допринесу овом торжеству.

Уз два краћа задржавања, свечана поворка је стигла у манастир где је после краћег одмора служено бденије, када су и изнете мошти Светог Пантелејмона на поклоњење вернима. Као врхунац прославе празника, сутрадан, у недељу сужена је Света Архијерејска литургија у чијој радости су учествовали свештеници, ђакони и многобројни народ окупљен у овој светињи. После Свете Литургије братство манастира је уприличило трпезу љубави, а нешто касније прочитан је акатист свим Светим у Српском роду просијалим.

Истог дана Владика је посетио Нову цркву у Јагодини и видео како напредују радови на увођењу подног грејања у храму Светих апостола Петра и Павла, и дао сугестије око изградње палионице свећа поред храма.

Миломир Тодоровић, ђакон

КАНОНСКА ПОСЕТА ЕПИСКОПА ЈОВАНА ОРАШЈУ

На празник Усековања главе Светог Јована Крститеља, 11. септембра, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у храму Светог Јована Крститеља у Орашју, уз саслужење више свештеника. Храм у Орашју посвећен је рођењу Светог Јована Крститеља, када је и заветни дан села. У току службе владика Јован је протонамесника Љубишу Јевтића произвео у чин протојереја.

СА РАДОШЋУ ДОЧЕКАНИ МОНАСИ СЕСТРИНСКЕ ГРЧКЕ ЦРКВЕ

У оквиру вишедневне посете Спрској православној Цркви, монаси Грчке Православне Цркве у петак 12. септембра посетили су и епархију шумадијску. Срдачно су дочекани од Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована, свештенства, монаштва и верног народа. Монаси манастира Симонопетре са Свете Горе и монахиње Манастира Благовештења Пресвете Богородице у Ормилији са својим вископреподобном Игуманијом Никодимом, у препуну порту Свето Успењског Саборног Храма стигли су око 16 часова.

Ништа није могло да наруши величанствену духовну атмосферу и радост сусрета смерних монаха и монахиња Грчке Православне Цркве са својом браћом и сестрама из Шумадије. Посебно дирљиво било је видети са колико су поштовања и љубави гости из Грчке Цркве прилазили по благослов владичији шумадијском Г. Јовану, свесни чињенице да манастир из којег долазе носи име Пресвете Богородице којој је такође посвећен и Саборни Храм у Крагујевцу. На то је указао и ректор крагујевачке Богословије др Зоран Крстић, који је гостима у кратким цртама изложио историјат Саборне Цркве као седишта шумадијских епископа. После разлагања унутрашњости храма уважени гости упутили су се у епархијску салу у којој је за све при-

сутне припремљена трпеза љубави. Након краћег окупљења сви присутни могли су да се насладе речима духовне поуке епископа Јована. Владика је поздравио уважене госте изражавајући задовољство што су посетили епархију шумадијску, доносећи благослов из баште Пресвете Богородице, заједно са благословом свих преподобних Богоотаца, подвижника и монаха Свете Горе. Владика је подсетио да је Српски народ кроз историју претрпео многа страдања, а да мученички град Крагујевац на тој лествици заузима прво место, јер је у једном дану злочиначком руком нестало на хиљаде невиних људи и ђака само зато што су били православни. Сличност Српског и Грчког народа огледа се у томе што су у својој пребогатој историји претрпели многа страдања, али су из тога излазили јачи. Православни пут јесте страдални пут на који смо сви ми као хришћани позвани. Владика се осврнуо и на стање у шумадијској епархији које је данас доста боље у односу на прошла времена. За прошлих четрдесет година ниједан храм у шумадијској епархији није подигнут, док је данас ситуација далеко боља, тако да данас имамо педесетак храмова у изградњи. Нарочито је важно да имамо живу Цркву, речи су владике Јована, уз констатацију да се из дана у дан у Шумадији изграђује жива Црква састављена од њених причасника. Владика је своје речи поткрепио чињеницом да све већи број људи приступа Светом Причешћу, нарочито деце, и да то Цркви даје снагу. Узвраћајући на речи љубави и гостопримства, јеромонах Серапион, сабрат манастира Симонопетре, рекао је да је дубоко ганут свим оним што је видео у Србији, почевши од Косова и светиња које су тамо посетили, где је био задивљен вером и храброшћу монаха и монахиња, и да је убеђен да ће они спасити Косово. Распињање Српског народа и жртва коју он подноси неминовно води Васкрсењу. На крају је јеромонах Серапион захвалио Епископу Јовану на свему, пожелевши да Бог напуни Шумадијску епархију монасима и монахињама, да би са дрвета живота убирали нове плодове. Након тога гости из Грчке, предвођени својим домаћином епископом Јованом, посетили су Тополу и Оплепац, одакле су срдачно испраћени на даљи обилазак светиња Српске Православне Цркве.

Горан Мићућ, јереј

КАНОНСКА ПОСЕТА МАНАСТИРУ ГРНЧАРИЦА

У суботу, 13. септембра, на празник Полагања појаса Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у манастиру Грнчарица. О овом манастиру најстарији писани запис говори да је подигнут на почетку 16. века, 1521-1567. Док предање говори, да је реч о задужбини краља Драгутина, или о светињи новијег датума коју су основали мајстори грнчари из околине Сврљишке бање.

Обнављан је у XVIII и XIX веку, а 1861. светиња је духовно оснажила, нарочито после Другог светског рата, 1946. године, када долази игуманија Ефросинија са четири Монахиње.

СЛАВА КАПЕЛЕ МАНАСТИРА ТРЕСИЈЕ

На празник Преподобног Симеона Столпника и почетак Црквене Нове године, 14. септембра, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију уз саслужење свештенства, у манастиру Тресије и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле. У беседи владика Јован је истакао да основ нашег односа према Богу треба да буде благодарење и да ми хришћани треба то да имамо увек на уму, јер неблагодарност је најопаснија за наше спасење. Данашња јеванђелска прича о виноградарима баш о томе и говори. Она говори о љубави Божијој према нама и о нашем благодарењу односно неблагодарењу према Њему.

КАНОНСКА ПОСЕТА ВЛАДИКЕ ЈОВАН ДЕСИМИРОВЦУ

У недељу, 14. септембра, на празник Преподобног Симеона Столпника, у послеподневним часовима, владика Јован је посетио Десимировац и пререзао колач поводом заветног дана храма Свете мученице Недеље. На празник Светог Симеона Столпника 1937. године митрополит загребачки

Доситеј је, уз саслужење владике Николаја жичког и владике шабачког Симеона, осветио цркву у Десимировцу, па је због тога овај дан постао заветни дан села.

Због заслуга око обнављања цркве у Десимировцу, архијерејском граматом признања одликовани су Месна заједница Десимировац и господа Добрица Миловановић, Милорад Марковић, Мирослав Миловановић, Дејан Вуксановић, Јездимир Куч, Андрија Симић и Драгољуб Пантић.

СЛАВА КАПЕЛЕ И МОНАШЕЊЕ У МАНАСТИРУ БЛАГОВЕШТЕЊЕ

На празник чуда Светог Архангела Михаила, 19. септембра, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у капели манастира Благовештење уз саслуживање више свештенника и пререзао колач поводом славе манастирске капеле. Нарочита духовна радост била је монашење искушеника Милутина. Облачећи га у монашку ризу владика Јован дао му је монашко име Наум, и пожелео му срећно и Богом благословено ступање у монашки живот, као и да буде храбар на уском и трновитом путу, који је слободном вољом изабрао, да се не боји, јер ће му Онај који га је изабрао помоћи да на том путу истраје. Од данас треба да живи као нов човек, треба сваки дан са свлачи старог човека и да облачи новог, да се саображава Христу.

ДЕЛАТНОСТИ ДУХОВНОГ ЦЕНТРА САБОРНЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Благословом Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована да се у оквиру Духовног центра Саборне цркве верном народу изнесу основне истине хришћанске вере, у циљу истинске обнове литургијског живота наше Цркве, свештенство Саборног храма сваке недеље у просторијама епархијске сале организовано ради са верницима и организује духовне трибине (на којима гостују еминентни предавачи), разговоре свештенника са верницима, школу црквеног певања и друге активности.

Оно што налазимо у Светом Писму и Светом Предању, оно што су нам Свети Оци оставили у наслеђе, обавезује нас да трезвено приступимо хришћанској вери. То је нарочито потребно данас када живимо у свету интелектуалне конфузије, када наша осећања лако могу да падну у заблуду, а срца могу да буду заслепљена. По речима оца Георгија Флоровског:

„Треба прихватити данашњу хришћанску обнову, буђење срца, као дар благодати Божије, као залог Божије милости, али и као призив и позив на поучавање и поимање, на познање Истине, у којој је наш Живот Вечни.“

Једна од првих тема у новом циклусу духовних разговора са верницима који је почео 19. 9. 2008. године јесте тема Литургије. О Литургији као

Откривењу Царства Божијег присутнима је говорио отац Срећко Зечевић. На крају овог излагања верни су имали прилику да постављају питања на тему из живота Цркве и црквеног учења.

Горан Мићућ, јереј

ЛИТУРГИЈСКО ВЕНЧАЊЕ У СТАНОВУ

У суботу, 20. септембра, у храму Светог великомученика Пантелејмона. Црква Божија се окупила на сабрање на Свету литургију, предвођена Његовим Преосвештенством епископом шумадијским Г. Јованом. Радујући се васкрсом Господу, који је са нама увек у Цркви својој, имали смо велику радост да се у склопу Свете литургије у свезу брака свежу двоје младенаца, Гојко Марковић и Тања Старчевић из Крагујевца.

И данас, када су младенци први пришли Светој Чаши пројавила се истина да све оно што се дешава у Цркви Божијој, добија своју потврду и печат у причешћу Светим Телом и Крвљу Христовом. Светим Причешћем младенци су потврдили да су у заједници, како једно са другим, тако и у заједници са свима вернима. После одслужене Свете Литургије, учествовали смо сви на трпези љубави коју су припремили родитељи младенаца, одсликавајући оно време када су се хришћани ране Цркве окупљали на агапе. Нека би Благи Бог дао да што чешће имамо прилику да се радујемо оваквом радошћу, и да се сав црквени живот поново врати у у његово природно окружење, у простор и време Литургије, Тајне над Тајнама наше Свете Цркве.

Петар Бранковић, јереј

СЛАВА КАРАЂОРЂЕВЕ ЦРКВЕ У ТОПОЛИ

У недељу 21. септембра у Карађорђевој цркви у Тополи Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску литургију поводом храмовне славе Рођења Пресвете Богородице уз саслуживање свештеника Архијерејског намесништва опленачког, црквеног хора Опленач и верног народа. У беседи на

Светој литургији Владика је нагласио непроцењив значај Пресвете Бодородице за цео људски род, јер је Она та која је родила Спаситеља света Господа нашег Исуса Христа. По завршеној Литургији Владика Јован је доделио Архијерејске грамате признања господину Владимиру Изљамовићу, госпођи Марији Ракоњац и господину Драгану Живоиновићу.

Како је ово и слава града Тополе организована је Свечана Литија која је прошла улицама града. Испред Скупштине Општине пререзан је славски колач који су припремили радници Општине зна челу са председником Општине Топола господином Драганом Јовановићем. Ове године колачар је био господин Будимир Стаматовић са породицом док је за следећу годину спремање храмовне славе преузео господин Томислав Илић из Тополе.

Градимиr Милојевић, ђакон

ЦРКВЕНА СЛАВА У МЕЂУЛУЖЈУ

На празник Светог Јоакима и Ане, 22. септембра, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију у храму Светих Јоакима и Ане у Међулуужју уз саслужење више свештеника и пререзао славски колач. Храм Светог Јоакима и Ане у Међулуужју је у изградњи од 2004. године и прилозима верника овога краја и људи добре воље приводи се крају. Радост храмовне славе увећана је и произвођењем двојице протонамесника Слободана Кеџића, пароха II младеновачког, и Милорада Вуловића, пароха ковачевачког, у чин протојереја. Поучавајући верни народ сабран на евхаристијско славље, владика Јован је у својој беседи говорио о значају родитељске љубави и њихове молитвене бриге за своју децу, истичући као пример родитеље Пресвете Богородице. Владика је истакао да је у данашње време нарочито потребно неговати родитељску пожртвованост која је увек красила наш православни српски народ.

Након службе у Међулуужју епископ Јован је посетио храм Светог великомученика Георгија на Опленцу и одржао парастос принцези Кири Карађорђевић.

ПРОСЛАВА КРСТОВДАНА У КРАГУЈЕВЦУ

Прослављање Воздвижења Часног Крста у Крагујевцу започело је још у петак, 26. септембра, на навечерје празника када је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Саборног храма служио свечано бденије. У спомен на проналажење и уздизање Крста у Јерусалиму, Епископ Јован је на бденију уздизао Крст из олтару, појући свечано: „Свети Боже, Свети Крепки, Свети Бесмртни помилуј нас“ и пренео га у лађу цркве ради благослова целог света, а затим се са верним народом поклонио Крсту појући: „Крсту твојему поклањајем сја Владико и свјатоје воскресеније Твоје славим.“

Празнично славље настављено је у суботу Светом архијерејском литургијом коју је служио владика Јован уз саслужење братства Саборног храма. У беседи након прочитаног јеванђелског зачала отац Срећко Зечевић је између осталог рекао: „Крст је символ нашег хришћанског живљења. Крст нам даје охрабрење у страху, смирење у болу, наду у очајању. Зато што је на крсту разапет Господ Исус Христос ради нашег спасења, крст је символ бола, страдања, патње, али у исто време је символ радости и Васкрсења, јер је Христос на Крсту пролио своју крв и после три дана Васкрсао из мртвих и донео нам победу над смрћу.“

Срећко Зечевић, јереј

ЛИТУРГИЈСКА РАДОСТ У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ ВИНОГРАДИ

У недељу 28. септембра, првој по Крстовдану, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради.

Преосвећени Владика је пре Свете Литургије освештао велелепну чесму, дар сестара Снежане и Слађане Јанковић, да би затим на радост свих Литургијским крштењем Цркви Божијој придодео још једног новог члана, малог Игора Павловића, сина Владимира и ктиторке Снежане. Сви верници који су дошли да дочекају свог Епископа показали су својим евхаристијским учествовањем како треба да изгледа светотајински живот Цркве, незамислив без Свете Тајне Крштења као догађаја који се тиче целе Цркве а не само породице чији се члан крштава. То је једини начин да се ослободимо погрешне праксе у којој се крштење обавља махом појединачно, без учешћа целе заједнице верних, која је уствари Жива Црква - Тело Христово.

Црква је заједница, а не само институција појединаца, него заједница свакога од нас и свих нас заједно. Управо ово је, и у својој проповеди, напоменуо архијерејски намесник крагујевачки отац Рајко Стефановић. Он је истакао да крштење није приватни чин, већ акт заједнице, радост свих, јер смо сви позвани да се старамо једни о другима и да, по речима Светог Апостола Павла, носимо бремена једни других. На крају је за све припремљена заједничка трпеза љубави.

Горан Мићућ, јереј

ОСВЕЋЕНИ ТЕМЕЉИ НОВЕ КУЋЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ЗЕМЉА ЖИВИХ У БРАЈКОВЦУ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован је у попразништву Крстовдана 29. септембра, служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Великомученика Димитрија у Лазаревцу. Саслуживало је свештенство и монаштво шумадијске и бачке епархије, међу којима и јерођакон манастира Ковиља отац Јелисеј, који је са собом повео и двадесетак штићеника који се лече од болести зависности у мушким центрима у Ченеју и Вилову, на територији бачке епархије. На Светој литургији је био присутан и велики број верних локалне црквене заједнице, као и штићеници који се налазе на лечењу у заједници у селу Брајковцу надомак Лазаревца.

У својој беседи, мотивисан бригом за поверену му паству, преосвећени нас је подсетио на често заборављану човекову насушну потребу да се у молитви, чистога срца, обраћа Богу, да сваки дан са Његовим именом отпочиње, јер једино са Њим и кроз Њега добро може да чини и свакодневна искушења да побеђује. Позивајући се на свете Оце, владика је подсетио да човек пре сваке реакције на неку увреду, којих свакога дана има небројено много, треба прво да прочита *Оче наш*, па тек онда да реагује. Човек који се труди да тако живи, другачије и изгледа, јер таквим се животом стиче благодат Светог Духа, без које човек не може на прави начин и истински у пуноћи свога боголиког бића да постоји. Источници благодати Светог Духа и лекова за сваку духовну болест, која је у корену и сваке физичке болести, јесу свете тајне од којих је "тајна над

тајнама", света тајна причешћа. Цитирајући Аву Јустина Поповића, и храбрећи нас да страдања и крст поднесемо са смирењем, јер ће нас тако благодат крста понети и кроз живот носити, преосвећени је рекао да у свету у коме постоји Света литургија не сме бити тужног и несрећног човека. Литургија је та која нас учи односу према Богу, према човеку, према створеном свету, према животу и према смрти, рекао је на крају владика.

На Светој литургији су се причестили сви присутни штићеници и велики број деце и верног народа. После литургијског сабрања преосвећени је на предлог ЦО Лазаревац, за велики допринос у изградњи парохјског центра, одликовао епархијским орденом "Војда Карађорђа", директора у ЕПС ЈППК "Косово" Обилић, Драгана Радаковића.

После трпезе љубави коју је припремило братство храма, преосвећени је обишао заједницу "Земља живих" у Брајковцу, и том приликом освештао темеље нове куће, која се његовим великим залагањем проширује и добија нови изглед. Овај заједнички пројекат епархије бачке и шумадијске је заживео у пуном смислу те речи, пре свега благодарећи чињеници да је владика Јован иза њега стао, како својим духовним тако и својим материјалним ктиторством, као и труду оца Александра Новаковића и братства храма Светог Димитрија у Лазаревцу на челу са старешином, протојерејем Марком Митићем. Преосвећени је и овога пута својим доласком и поукама охрабрио ове младе људе да истрају у лечењу, да имају довољно храбрости и воље да доврше овај Богу, људима и њиховим породицама угодан пут, а Бог и Црква у шумадијској епархији ће им у томе пружити сву подршку и помоћ.

Жељко Ивковић, јереј

ПРАЗНИК У БАРАЈЕВУ

Дана, 30. септембра, тачно две године након освећења барајевског храма посвећеног празнику Спаљивања моштију Светог Саве, окупило се свештенство са великим бројем верног народа да би дочекали свог владика, Његово Преосвештенство епископа шумадијског Г. Јована, и да би литургијски прославили празник са својим Архиепископом. Владика су саслуживали шесторица свештеника и двојица ђакона уз појање хора и верног народа. После прочитаног јеванђеља, владика Јован је у беседи истакао значај празника светих мученица, посебно говорећи о врлинама: вери, нади и љубави по којима су светитељке и добиле имена. Након причешћа верног народа, одржан је годишњи помен преминулом београдском градоначелнику Ненаду Богановићу, који је био велики добротвор барајевског светог храма. Након богослужења, за трпезом љубави, настављена је духовна радост свештенства и народа са својим Епископом. После тога, Владика је одржао и краћи састанак са својим свештеницима.

СЛАВА МАНАСТИРА ПРЕРАДОВАЦ

На празник преподобног Симона Монаха, краља Стефана Првовенчаног, 7. октобра 2008. године, било је нарочито свечано у манастиру Прерадовац који је овом светитељу и посвећен. Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архиепископску литургију уз саслужење дванаесторице свештеника и двојице ђакона и пререзао славски колач.

Након прочитаног зачала из Јеванђеља, владика Јован је надахнуто беседио о Тајни Свете литургије као службе благодарења Богу. Владика је у даљем току беседе истакао повезаности манастира Прерадовац и манастира Каленић, јер су у осамнаестом веку мошти преподобног Симона Монаха извесно време боравиле у Каленићу, и тиме потврдиле нарочити углед овог манастира. Говорећи о благодарењу као начину хришћанског живота владика је истакао пример управо овог светитеља.

Манастир Прерадовац је подигнут у тринаестом веку. Обновљен је 1871. године, од стране епископа жичког Јанићија и братства манастира Каленић. Најновија његова обнова започета је 1996. године, за време Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Саве. Ова обнова је коначно довршена 2004. године, када је црква и фрескописана. Исте године, црква Преподобног Симона Монаха је освећена од стране Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована.

ЈОШ ДВЕ КЊИГЕ ИЗ СЕРИЈЕ ХРИСТОС – НОВА ПАСХА

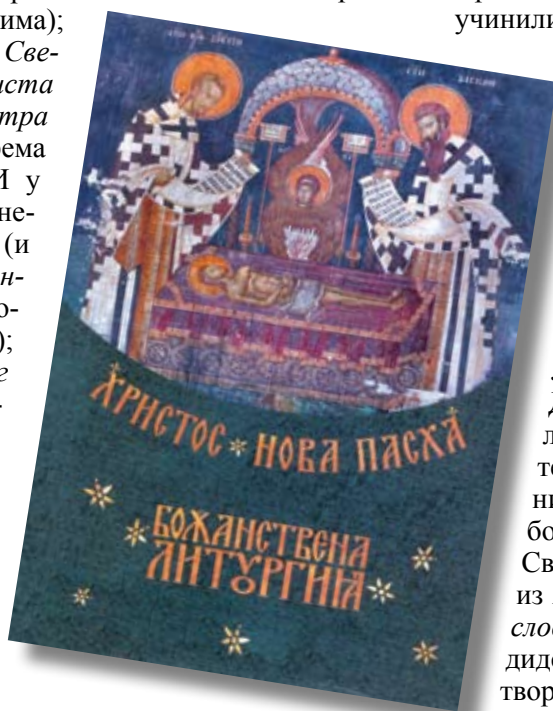
Епископ Атанасије Јевтић, *Божанствена Литургија, свештенослужење, причешће, заједница богочовечанског Тела Христовог, књига II, књига III*, Београд-Требиње 2007. и 2008.

Кoliko је велико прегнуће Епископа Атанасије, бившег захумскохерцеговачког, да на нашем језику добијемо озбиљан, а рекли и би и насушно неопходан *Литургијски Саборник*, говори попис текстова објављених у другој и трећој књизи.

Најпре помињемо текстове самих Литургија: *Божанствена Литургија Светог апостола Јакова, Брата Божијег* (књига друга, према најновијим критичким издањима); *Божанствена Литургија Светог апостола и јеванђелиста Марка, ученика Светог Петра* (књига трећа, такође према више критичких издања). И у другој и у трећој књизи пренесени су најстарији словенски (и српски) службеници: *Хутински*, староруски, крај XII, почетак XIII века (друга књига); *Светог Јефтимија Трновског* из 1380-1385. године, (друга књига); *Устав Божанске службе Светог Кипријана Кијевског*, XV века (друга књига). У трећој књизи донети су нешто каснији службеници и архијерејски чиновници: *Српски рукописни службеник манастира Ораховице* из 1635. године (снимак рукописа и пренос на савремени језик Златоустове Литургије); два *Хиландарска рукописна архијерејска чиновника*, око 1658. и из 1691. године, са преносом на савремени језик и коментарима Владике Атанасија. У трећој књизи налазе се још два српска рукописна архијерејска чиновника, *Патријарашки* из прве половине XVII века и такозвани *Рачански* из 1688. године, као и руски архијерејски чиновници (1653, 1677. и 2005. година), односно грчки (1714. и 1999. година).

У делу који се односи на сагледавање природе старијих рукописних и штампаних службеника, у другој књизи је и коментар Епископа Атанасија на издање светогорских литургијских списа од стране руског Епископа Порфирија Успенског (друга половина XIX) века а у вези Тропара Трећег часа. Донети су и снимци српских службеника из XVI, XVII и XVIII века „у којима се“, како каже Владика Атанасије, „јасно види да Тропара Трећег часа није раније било у Канону Евхаристије, као и случајеве где се види да је неко накнадно покушао да га дода и уметне где му није место. (...) Од XVI века јавља се овај Тропар у Анафори само у неким словенским рукописима... али ни издалека у већем броју, док у српским рукописима нема га до XVIII века... Нема га

и ниједан српски штампани службеник (Гораждански 1519, Божићара Вуковића 1519. и 1556, Макаријев у Трговишту 1508, итд.), али га има у грчким штампаним у Венецији и у рускословенским штампаним у Вилни (Виљнусу 1563) и даље, у Лвову, Кијеву и Москви, одакле их доносе у Карловачку митрополију, и одатле шире (*намећу*) на југ. Јасно је да овај додаток није ‘свештено наслијеђе словенских цркава’, и да га треба што пре изоставити, као што су браћа Грци то учинили.“

У другој књизи, након светих канона о Литургији и Причешћу, следи избор краћих текстова (са коментарима преводиоца и приређивача, епископа Атанасија) светих Отаца о истом питању (светог Јефрема Сирина, светог Атанасија Великог, светог Григорија Ниског, светог Амвросија Миланског, светог Јована Касијана, светог Григорија Двојеслова, светог Јефтимија Великог и других). Уследиће и шири текстови, такође коментарисани, из византијског и савременог богословља о Литургији и Причешћу: Свети Симеон Нови Богослов (избор из *Кастихеза, Теолошких и Етичких слова и Химни*); Николај, Епископ андидски, *Протеорија*; Свети Неофит Затворник (избор из дела, према савременом издању манастира Светог Неофита на Кипру); Теолит Филаделфскији

(две догматске беседе); Свети Григорије Палама (делови *Исповедања вере, неке Омилије*), Свети патријарх Филотеј Кокинос, *Исповедање вере*; Свети Марко Ефески, *О Светој Литургији*, Свети Симеон Солунски (*Дијалог*, 94. поглавље); Митрофан Критопулос (из *Исповедања вере*), чувена *Душекорисна књига о честом Причешћивању* Никодима Светогорца; Свети Атанасије Пароски (из *Посланице* /о дадацима у Божанској Литургији/); Свети Јован Кронштатски (део о Литургији из књиге *Мој живот у Христу*, други одломци); Архимандрит Јустин Поповић (поговор преводу *Божанствене Литургије* из 1978, одломци из других дела), Георгије Флоровски, *Богослужећа Црква, Очево дом, Евхаристија и саборност*; Емилијан Симонопетритски (одломак из књиге *Богослужење – ишчекивање и виђење Бога*, Монах Јосиф Дионисијатски (поглавље о обнови честог Причешћивања на Светој Гори). На крају ове књиге налазе се и три ранија литургијска чланка Владике Атанасија: *Света Евхаристија у Источној Православној Цркви, Света Евхаристија као духовски догађај, Еклисиолошке димензије заједнице светих у делима Светог Јована Златоустог.*

Средишни део треће књиге *Христос – Нова Пасха* чини документарно-аналитички преглед Владике Атанасија развоја служења Свете Литургије у Грчкој (Византијској), Руској и Српској Цркви. Кажемо документарно-аналитички преглед, зато што се на аутентичном увиду у многе оригиналне текстове прате утицаји на литургијску праксу који су последица конкретних историјских околности, на пример турског ропства или латинског утицаја на Руску Цркву. Из прегледа развоја богослужења у Византијској Цркви, указујемо на позивање на заједништво и разумевање и поред разлика, у писмима патријарха цариградског Фотија папи Николи. „Даље у истом *Другом писму* Фотије спомиње разлике у литургијској пракси и црквеним молитвама и, како изгледа већ тада разлику у *епиклези*, али одмах додаје: *Мада се кроз њих (кроз те разлике) – о чуда! – заједнички хлеб (Свете Евхаристије) претвара у Тело Христово, и заједничко вино (Свете Евхаристије) бива Крв Онога Који нам ју је са водом излио као искуљење из Свога ребра* (Јн 19, 34), - па даље продужује Свети Патријарх: *разлика и другачијост овога што наведосмо не спречава да оно, над чиме се оне (молитве, то јест Свете тајне) врше, прими једновидну и боготворну Благодат Духа Светога, ни увећану, ни измењену.*“

Смисао сагледавања свега онога што је оптерећивало канонски поредак Руске Цркве у прошлости, изнеће Епископ Атанасије на крају овог поглавља: „Ово не значи, пак, да је све у том богослужењу и свештенослужењу – кроз векове – допустиво, или једнако прихватљиво, или једнако ‘спасоносно’, и да није имала, и нема, и Руска православна Црква потребе за **обновом** свога подвижничко-мученичког и молитвено-литургијског **живота**. Као што опет не значи и да је свака ‘обнова’ унапред добра, или је пак, самим тим што се зове *обнова*, за осуду и одбацивање. Јер има, и бивало је, **обнове** која је Руској Цркви била и потребна и већма спасоносна, а има, и бивало је, и ‘обнове’ = ‘обновљенаштва’ какву се хтели ‘обновљенци’, такозвани ‘живоцерквенци’, који су уствари били антицерковници. С друге стране, није ни свако ‘ревновање’, стварно или декларативно, за ‘старе обичаје’, или за ‘вековно предање’, самим тим и доказ стварне верности спасоносном Литургијском Предању Цркве, које је увек **живо** и за нас *оживљујуће*, а доказ тога је раскол Старообрјадаца.“

На основу прегледаних рукописних и најстаријих штампаних (пре украјинско-руског утицаја) служебника и сведочанстава старих српских писаца (Доментијана, Теодосија, па и млађих) приређивач и аутор треће књиге о Божанственој Литургији, мо-

гао је праћење историјског развоја богослужења у Српској Цркви да резимира на следећи начин: „Видећемо да **вековно предање** у Светој Литургији код Православних Срба јесте оно које се и данас практикује: у Хиландару, у српском Служебнику оца Јустина, у Синодском Служебнику и од Епископа и свештенослужитеља по Епархијама, парохијама и манастирима, а то је оно где нема, јер не треба да буде, *Тронара Трећег часа*, и обавезног целолитургијског ‘тајног’ читања молитава, или упадања молитава усред јектенија, а не пред својим возгласима, где им је и текстуално и логички место; или обавезног затварања Двери и навлачења завесе, и када треба и када не треба (никаких напомена о Дверима и завеси нема у нашим рукописним и првим штампаним служебницима), и још – можда и најважније: удаљавања и држања што даље народ Божијег од Хлеба Небеског и Чаше Живота, то јест све ређег и ређег, и све условљенијег различитим накнадним ‘предусловима’ и обременјивањима Светог Причешћа, а то значи – удаљавања и спречавања живог благодатно-подвижничког и покајничко-радосног **учешћа** верника у Живом Телу Живога Христа Богочовека, Јединородног Сина Божијег и Прворођенога међу многим браћом Својом – што и јесте Црква Христа Спаса.“

А после увида у оно што је нашу Цркву снашло у време такозване јурисдикције Карловачке митрополије и уз помоћ текобјављене књиге свештеника Владимира Вукашиновића *Српска барокна теологија: Библијско и Светотајинско богословље у Карловачкој митрополији XVIII века* (Краљево-Нови Сад 2008), Владика Атанасије препознаје наметнуте наслаге: „да је у пракси нашег Богослужења, и

конкретно у нашим новијим штампаним другде а код нас донетим (понекад и наметаним) Служебницима и Архиепископским чиновницима, дошло, крајем XVII и током XVIII и XIX века, до скретања, не у главном, Богу хвала, него у детаљима, навикама, ‘обредима’, ‘рубрикама’, и најалост менталитету усталости и успаваности, ‘стандардизације’ и ‘статичности’ духовног живота и Литургијског етоса и понашања“.

Део и треће књиге посвећен је светотачком разматрању свете Литургије. Најпре је донето познато *Тумачење Божанске Литургије* Светог Николе Кавасиле (уз скраћивања, према преводу С. Јакшића, Нови Сад 2002). Следи предавање Епископа Атанасија *Свети Симеон Солунски као тумач Богослужења и Литургије* из 1981. године. У овом делу су и раније преведени чланци архимандрита Василија Гондикакиса, Јована Зизиуласа (из 1970. године) и оца Александра Шмемана.

У Прилозима трећој књизи објављени су чланци и полемике Владике Атанасија о обнови Литургијског живота, вођених у наше дане, често и поводом књига о којима говоримо, а који су познати читаоцима црквене периодике и посетиоцима православних сајтова.

У *Послесловљу*, како Владика Атанасије назива поговор трећој књизи, језгровито је поновљено ауторово виђење суштине и смисла свете Литургије: „Зато ван Евхаристије нема Цркве и ван Цркве нема Евхаристије. И ко није у Евхаристији учесник и причесник – није у Цркви. Јер ван Цркве нема спасења, то јест ван Евхаристије=Причешћа нема нам спасења. То је смисао основног еклисиолошко-литургијског правила вере Светог Иринеја Лионског: *Наша вера је сагласна са Евхаристијом, и Евхаристија потврђује нашу веру.*“

Како је аутор три књиге *Литургијског Саборника* свестан да сви његови ставови, иако потпуно засновани на критичком сагледавању Црквеног Предња, нису прихваћени у нашој Цркви (види полемику), њима, које назива „самовољни данашњи узурпатори духовничке благодати и права – у смислу прекорачења свога служења у Цркви, а не над Црквом“, а који би хтели „да њихови ‘предуслови’ буду старији и јачи од вековне Литургијске истине-предања-праксе Цркве, па зато намећу ‘бремена тешка и неподносива на плећа људска, а прстом својим неће да их помакну’, и тиме држе сироту рају што дуже и даље од Хлеба Небеског и Чаше Живота, и притом само се вербално позивају на ‘вековно предање’ и на фарисејско ‘оци наши су тако чинили’...“ а и свим читаоцима, упућује апел који је, чини се и више од тога: „Браћо Православни, Литургија коју наши Јереји и Архијереји служе ‘по старом’, како говоре ревнитељи ‘старог предања’, са својим садашњим посебностима, које они сматрају безусловно важним, и не дају да их ико мења, јесте **Света и благодатна и спасоносна Божанствена Литургија** Православне Цркве, којом се приопштавамо и сједињујемо са Христом Богочовеком и свецелом Његовом Саборно-Католичанском Црквом Православном у свету, и на Небу, и ми је као такву признајемо и прихватамо, сматрајући да се њоме православно верујући и живећи чланови Цркве Христове освећују и спасавају. Али, исто тако, и Литургија коју ми служимо, наводно ‘по новом’, како они говоре (да ли без инсинуација да то значи ‘реформаторски’, ‘екуменски’, ‘унијатски’ и слично, како неки брзојезични клеветају), то јест са извесним, мало другачијим небитним за ‘ваљидност’ Литургије детаљима у начину служења, у иначе изменљивим деловима Свете Евхаристије, јесте такође **Света и благодатна и спасоносна Божанствена Литургија** Православне Цркве, којом се приопштавамо и сједињујемо са Христом Богочовеком и свецелом Његовом Саборно-Католичанском Црквом Православном у свету, и на Небу, и ми је као такву признајемо и прихватамо, сматрајући да се њоме православно верујући и живећи чланови Цркве Христове освећују и спасавају.“

Н. Јованчевић

Каленик на сајму књига

На овогодишњем 53. Међународном сајму књига у Београду издавачка установа Шумадијске епархије *Каленић* имала је запажен наступ.

Поред великог броја нових као и старих и поновљених издања био је изложен и велики број разних црквених предмета (икона, бројаница, крстова, кандила, свештеничких одежди). Нашу издавачку установу у најскоријој будућности очекује издавање већег броја нових књига, као и покретање посебних едиција, о чему ће наши читаоци бити први обавештени.

СМИСАО ИКОНА

Леонид Успенски, Владимир Лоски, *Смисао икона*

Библиотека Православно искуство, издавач НК Јасен

Превели са енглеског: Др Виолета Цветковска Оцокољић и Југослав Оцокољић

Леонид Успенски и Владимир Лоски су аутори са чијим именима се брзо сусретнемо када пожелимо да проникнемо у тајанствени свет видљиве небеске поруке. Аутори књиге *Смисао икона* посветили су своје животе проучавању суштине иконе и њене симболике која настоји да пренесе свет божанског у свет видљивог и на тај начин допре до сваке душе жедне вере и живота у Богу. Описујући природу иконе сами аутори у уводном делу наговештавају озбиљност истраживања које су спровели говорећи да сврха иконе није у томе да се допадне појединцу или да призове његова искуства из земаљског живота, већ да усмерава свако људско осећање и мисаону грађу ка Царству Божијем и уводи посматрача у тај наизглед далеки свет.

Уметност икона је света уметност у пуном смислу те речи. Она се у потпуности храни духовном истином коју изражава сликом. Међутим, она је често лоше просуђивана, па чак и одбацивана, управо јер јој се приступило неодговарајућим мерилима заснованим на естетици световне уметности.

Ипак, нико је не може боље разумети до ума који је вођен сродном духовношћу. Ово су темељи на којима је грађена ова књига. Света уметност се путем свог садржаја, који је најбитнији на икони, непресушно напаја изворима божанског духа и ову живу „реч“ непрестано упућује и вернику и световном човеку. Дакле, у њеној природи је да одржава истину у себи, чак и тамо где можда уметник не успева да оствари духовну дубину одређеног садржаја, односно не слика непосредно са извора светости, већ само подржава, мање или више, светлост обухваћену светим облицима који су потврђени правилима Предања. У свом уводу Леонид Успенски описује богословску основу икона и показује њихову блиску сродност са искуствима созерцања. Он нас уводи, на задивљујући начин, у духовну концепцију Источне Православне Цркве, која је многим недовољно позната, али без које се не може разумети свет иконе. Ипак, с обзиром

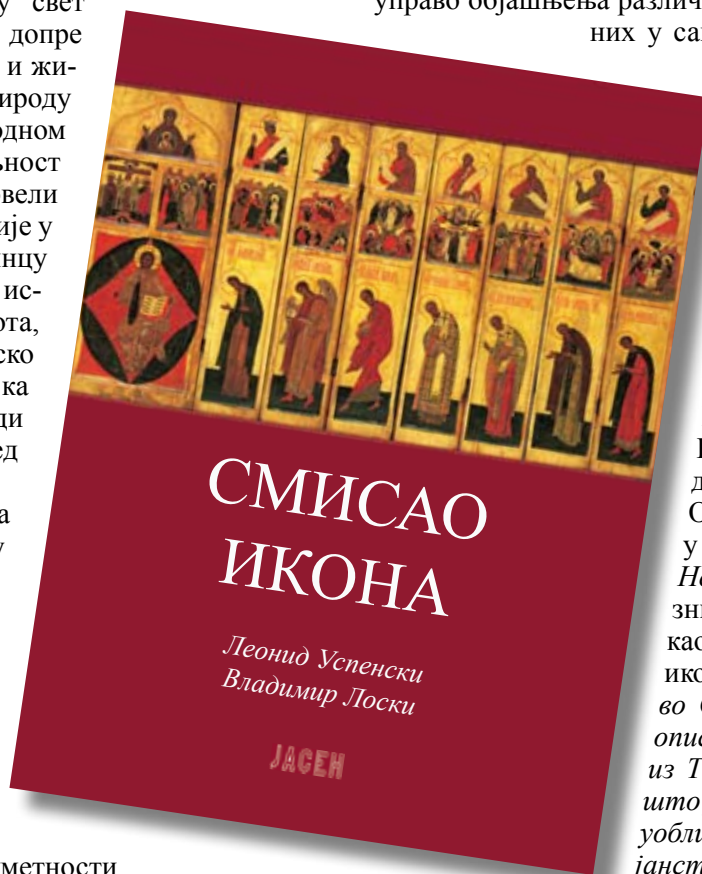
да је све условљено истином Предања, било је неопходно, ради разумевања, дати основно објашњење његове природе, које тумачи Владимир Лоски у почетном делу књиге. У основи, икона увек остаје иста, без обзира на промене у стиливима који се рађају при сусрету вечне духовности Предања и околности условљених временом и местом, што узрокује управо објашњења различитих могућности скривених у самој икони. Њени облици

засновани су на мудрости богословских и литургијских списа Источне Православне Цркве и присно везани за животну искуство испуњено созерцањем. Богословско одређење иконе установљено је на Седмом васељенском сабору на Истини Божијег Отелотворења. Бог се очовечио да би подигао и обожио човека. Ово одређење садржано је у сажетом облику кондака *Недеље Православља*, празника, који је успостављен као спомен на победу над иконоклазмом: *Неописиво Слово Очево учини Себе описивим, оваплотивши се из Тебе, о Богородице, и пошто је упрљаној слици поново уобличио првобитно достојанство зали је Божанском лепотом. Исповедајући Спасење, речју, показујемо.* Ово обожење

ми га, делом и видимо у приказима светитеља.

Према тумачењу Успенског, византијско богословље често је поредило иконописца са свештеником. Посвећен служби узвишене стварности, иконописац испуњава своје обавезе као и литургијски свештеник. *Духовна генијалност* иконе, тајновитост, духовна моћ која уверава, не потичу само од исправног посматрања иконописног канона, већ и од аскетске жудње иконописца.

Што се тиче историјског прегледа, у овој књизи је наглашен руски иконопис, који је по мишљењу аутора кроз слику усавршио богословље. Техника иконописања, која се не може раздвојити од његовог духовног смисла, дата је у посебном поглављу, а провлачи се и кроз читаву књигу у настојању да објасни смисао иконе и иконописања.

Други део књиге односи се на типологизацију икона. Основне композиције по Предању нису поређане хронолошки, већ по важности и додељеном месту у иконостасном реду. Опис најважнијих иконописних типова служи, поред осталог, суочавању са општим и растућим потребама човека. Насупрот преовлађујућим сентименталним тумачењима слика која су, често, ограничена псеудомистичним исказима, ова књига тежи да изрази мудрост садржану у богословским и литургијским списима, пре свега, јер духовне истине, којима се бавимо у нашим истраживањима, не дозвољавају да буду потпуно обухваћене ни сликом ни речима. Упоредно постављање видних симбола и писане догме могу снажно помоћи у остваривању предвиђања извора из кога се рађа надахнуће за оба облика изражавања, јер према речима Титуса Бурхардта, у предговору књиге: „Дрска би била жеља заменити мудрост Предања са начином мишљења савремене психологије, коме, овде, нема места. Схватање духовних садржаја психолошким посредством скромно је колико и психолошко објашњавање суштине лепоте.“ У оквиру људске креативне делатности, лепота је крунско место дато од Бога, печат усаглашења слике са њеним прволиком, симбола са оним што представља, односно Духовним Царством. Лепота иконе јесте лепота прикупљених подобија са Богом и тако се њена лепота не крије у лепоти по себи, у њеној појави као лепом предмету, већ у истини да она слика Лепоту.

Примери репродукованих икона избрани су у име истине по Предању, истине коју изражавају иконописним каноном и духовном непосредношћу.

Неопходно је нагласити да су аутори ове књиге живели и радили у духовним радним срединама које су у сагласности са уметношћу икона. Леонид Успенски је истакнути иконописац у савременом иконопису. Владимир Лоски је добро познат по својим студијама о богословским тајнама Источне цркве.

Књига садржи детаљан опис иконостаса, као и педесет и осам других икона, укључујући Господње празника и десет различитих представа Богородице. Књигу чине 224 стране, садржи тринаест црно-белих и педесет и једну илустрацију у боји.

Др Виолета Цветковска Оцокољић

ОТАЧНИК свеске 1, 2 и 3 (2008)

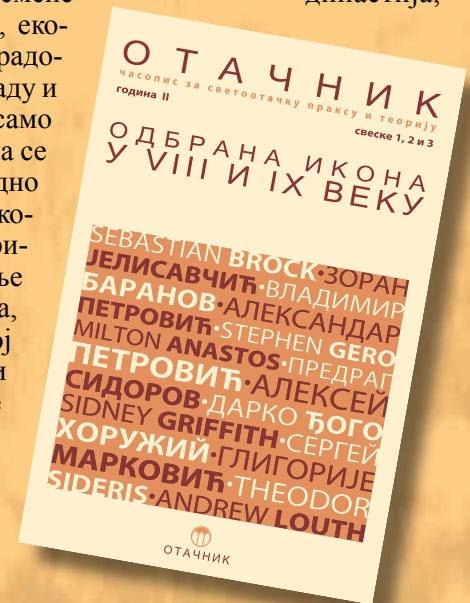
Расправа о иконама вођена у Византији у осмом и деветом веку представљала је прекретницу у животу царевине. С друге стране, она је и за Цркву била од огромног значаја, јер је током ње дат одговор на питање потребе постојања ликовних представа Христа, Богородице и светитеља у Цркви.

Губитак територија, смене непријатељи на границама, економске тешкоће, опадање градова, промене прилика на Западу и крунисање Карла Великог, само су неке од тешкоћа са којима се Царство суочило непосредно пре и током расправе око икона. Улога царева током кризе, неуједначено деловање против поштовалаца икона, значајна подршка у самој Цркви коју су цареви имали у борби против икона, неке су од карактеристика овог периода. По окончању расправе уочљиве су значајне промене како у организацији Цркве, богослужењу, архитектури тако и у организацији Царства.

Разноврсност тема дала је могућност различитих приступа, пре свега византолога и историчара уметности, док је мали број богослова дао значајан допринос систематском изучавању иконоборачке кризе. Приступ овој теми је код многих научника био лишен сагледавања постављеног питања у оквиру богословских оквира епохе, а један од разлога је недостатак сачуваних извора из периода саме расправе и из времена које је претходило кризи. Такође, *a priori* донесени закључци су у великој мери ометали теолошку интерпретацију проблематике. У последњим деценијама двадесетог века учињени су значајни напори у критичком издавању извора шестог и седмог века што је олакшало увид у богословску аргументацију коришћену у расправи о иконама. Током сукоба око икона изнета богата богословска аргументација у прилог и против поштовања икона питање богословских узрока кризе ставља у први план.

Иностранци аутори, како православни, тако и други, систематским проучавањем извора и њиховим сагледавањем у контексту епохе доприносе осветљавању узрока и садржаја расправе. Избор текстова јасно приказује богословске узроке и ток расправе, као и изнесене богословске аргументе поштовалаца икона, који су омогућили да буде објашњено не само зашто су сликане представе Христа, Богородице и светитеља *могуће*, већ и зашто су *неопходне* Цркви. Архитектура хришћанског храма и сликане представе у њему су једна целина хришћанског богослужења, али на чему се то темељи? Отачник пружа увид у проучавање богословља иконе, којим је овакав став одбрањен, као и како је било *могуће* да се то теолошки доведе у питање. Данас, као и у осмом веку, крајње тачке односа према иконама су идолатрија или потпуно одбацивање, а Отачник успешно упућује читаоца на траг *златне средине*.

Глигорије Марковић

Богослов Красоте која ће спасити свет

поводом изласка зборника радова др Милорада М. Лазића *Теологија лепоте*

православни историчар и теоретичар црквених феномена Ђакон др Милорад М. Лазић (1956-2003), један је од ретких српских научника који је на прелазу из двадесетог у двадесетпрви век унео нешто ново у српско богословље. Он је, наиме, зачетник и утемељивач православне, тј. *некласичне*, естетике у нас. Његове студије: *Естетика Доментијанових житија*, *Естетика Стефана Првовенчаног*, *Српска култна естетика 13. века*, *Естетичка схватања св. Саве*, као и докторска дисертација *Српска естетика аскетизма 1375-1451*, представљају прво систематско богословско истраживање српског средњовековног поимања естетског.

Православну естетику као интердисциплинарни науку утемељио је руски свештеник и филозоф Павле Флоренски, док је Милорад Лазић, заједно са својим пријатељем и сарадником Виктором Бичковим, наставио да је разрађује. Српска теолошка, али и она не-теолошка, интелигенција, нажалост, није била довољно зрела да увиди значај стваралаштва др Лазића, те је његов рад био маргинализован. Презентујући своја достигнућа из области православне естетике на више симпозијума широм Европе, његов таленат бива откривен, и он добија позив од стране Руске академије наука, да са највећим савременим естетичарем, већ помињаним, Виктором Бичковим отпочне рад на *Лексикону некласичне естетике*. Одговара позитивно, и убрзо шаље у Москву прве енциклопедијске одреднице, од којих су неке (нпр. *Житије као естетички извор*) публиковане и на нашем језику у истакнутим српским журналима који се баве теолошким, односно, културолошким темама. Његова прерана смрт зауставља, како рад на том лексикону, који је од виталног значаја за даљи ток православне естетике као науке, тако и историју српске некласичне естетике.

Након смрти научника који је иза себе оставио одређени број радова, следи њихово оцењивање, које је, наравно, условљено доступношћу тих дела. Богословско друштво „Отачник“ из Београда, прихватило се озбиљног посла сакупљања огледа у један зборник, који је од стране уредника насловљен: *Теологија лепоте*, и објављен уочи октобарског сајам књига у Београду. Радови су из периода од средине осамдесетих година до упокојења Ђакона Милорада, а неки од њих су објављени у часописима који су данас скоро недоступни широј читалачкој публици. Зборник се састоји од три целине повезане

смислом и крајњим циљем (афирмацијом Лепог): 1) Предговор; 2) носећи текст [подељен у два поглавља: Православна естетика и Исихазам код Срба]; 3) Поговор. Предговор мр Богдана Лубардића и Поговор др Александра М. Петровића представљају два погледа на стваралаштво Милорада Лазића вербално манифестована у две студије уводног карактера. Њихов значај за даље интерпретирање учења М. Лазића је огроман. Поред тога што одлично познају дела, они су, такође, били и Лазићеви веома блиски пријатељи, тесу најкомпетентнији да говоре о његовом стваралаштву. Интересантно је да се те две студије не слажу баш у потпуности (нпр. око формативних утицаја), што говори о ширини и могућности различитог приступа учењу нашег

Естетичара. У носећем тексту заступљене су две централне теме којима се Лазић бавио, то су: 1. анализа феномена лепог, у оквиру српске средњовековне хагиографске и химнографске литературе и ортодоксне патристичке, одн. неопатристичке писмености; 2. анализа аскетског феномена исихије изложеног у византијској светоотачкој књижевности, као и у њеној српској рецепцији.

Истражујући и средњовековни период наше културне историје, Лазић појашњава на који начин су тадашњи српски интелектуалци поимали красоту, и тиме афирмише ортодоксну сотириолошку идеју Лепог. Пажљивије ишчитавање његових дела открива

нам да је Ђакон Милорад не само добар историчар и вешт тумач појма лепоте, већ и *Калолог* – онај који проповеда Лепоту која ће спасити свет; онај који свим својим бићем стреми ка Лепом и на тај начин себе чини *лепим*.

Вековима стара мисао, коју је велики Достојевски изразио синтагмом *Красота ће спасити свет*, представља ерминевтички кључ за тумачење дела Милорада Лазића. Та мисао је одредила његово стваралаштво, и суштински значај његовог дела је управо у позиву на оваплоћење те мисли, њеном применом на властити живот појединца, а што је оствариво, како из личног опита сведочи наш Ђакон, само у *лепој* Заједници (Цркви) коју је васпоставило оваплоћено Слово Божије – Христос, односно, *Красота која спасава свет*.

Благоје Пантелић

МОЗАИЦИ ЉИЉАНЕ РИВИЋ

У галерији „ФОАЈЕ“ Центра за културу у Младеновцу од 16. до 26. септембра 2008, одржана је изложба мозаика и мозаичних икона Љиљане Ривић, у оквиру манифестације Дани европске баштине

Љиљана Ривић рођена је 1976. године у Београду. 2006. године дипломирала је на Академији Српске Православне Цркве за уметност и конзервацију на катедри за мозаик у класи професора мр Зорана Михајловића. Аутор је великог броја зидних и подних мозаика. Од 2006. године у школи Светих Архангела манастира Тресије предаје мозаик. Поред мозаика бави се и сценографијом.

Исказати се и бити препознатљив у уметничкој форми чије се трајање и развој протежу у временском периоду дугом две хиљаде година, подвиг је вредан дивљења. Мозаици Љиљане Ривић дубоко су укорењени у традицију, превасходно византијску, али истовремено одишу свежином и аутентичношћу. Уметност Цркве свој идентитет, као и све што је део Цркве, црпи из литургије, као таква она је одраз литургијског живота онога који је ствара а тај живот и та уметност немају избор до да буду аутентични. Бити део Цркве значи бити део тела Христовог, а Христос је једино истински ново и увек ново под сунцем. Бити нов је основни императив црквеног стваралаштва. У времену у коме, кријући се иза погрешно свађених канона и предања, уметници, идући линијом мањег отпора, на пиједестал црквеног стваралаштва стављају стерилност и пуко копирање старијих узора, Љиљана схвата да црквено предање није само оно што је предато, већ и оно што се предаје.

Поред дубоке промишљености и укорењености у црквено предање, ауторка ових мозаика поседује и велико техничко знање, познавање материјала и вештину његовог обликовања, те је увек спремна да се упусти у истраживање и освајање нових технологија, тако да идеје којима не мањка, реализује са лакоћом.

Љиљана Ривић је млад аутор, такођећи на самом почетку своје каријере, а иза ње су већ значајни резултати. Надамо се да ћемо у великим делима ове уметнице тек имати прилике да уживамо у будућности, на славу Божију и радост Цркве Христове.

Дејан
Манделић

ХРИШЋАНАСТВО ИЗМЕЂУ АНТИЧКЕ И ИСЛАМСКЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Ученици трећег и четвртог разреда Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, након седмодневног путовања по Турској, током којег су походили Цариград, некадашњи Константинопољ, вишевековну престоницу Источног римског царства и Византије и још увек седиште Васељенске патријаршије, а данас турски мегалополис Истанбул између Европе и Азије и чувене античке и хришћанске градове на егејској обали Мале Азије: Ефес, Смирну (Измир), Пергам, Троју, припремили су за наш лист путописну репортажу о сучељавању многих цивилизацијских слојева на овом, за укупну људску историју, веома значајном подручју

водневни боравак у Цариграду није остављао могућност да посетимо све значајне остатке, и поред многих пострадања, из хиљадугодишње историје најзначајнијег хришћанског Царства – Византије. Усредсредили смо се на Свету Софију, Свету Ирину, цркву Христа Хоре и Фанар са црквом Светог великомученика Георгија, данашње седиште Васељенске патријаршије. На основу панорамског разгледања Цариграда и уз помоћ објашњења водича и професора, стекли смо реалну представу о настанку и развоју Константинопоља - првопрестолног града православног хришћанства.

века, Теодосије II удвостручити површину града, подижући нови бедем. Упознали су нас да се царски град развијао најпре у кварту који се простирао од некадашњег Акропоља (данас Топкапи палата) до Константиновог форума. У овом делу града уздизале су се грађевине од политичког значаја, као што су Царска палата и Хиподром, као и здања хришћанског карактера, попут цркава које су замениле паганске храмове, најпре црква Свете Ирине, а затим нова саборна црква Света Софија, коју је из рушевина подигао Јустинијан и која својом куполом доминира градом. На Златном рогу, у залеђу старих лука, налазио се трг оивичен тремовима са радњама, Стратегион (данашњи део Истанбула око железничке станице Сиркеџи). Са њега се

улица с тремовима и радњама пела до главног трга, Августео-на, чији остаци и данас постоје, и који је био оивичен црквом Свете Софије, Великом палатом, Зексиповим термама и Хиподромом. Центар привредне делатности Константинопоља, житна, рибља и сточна пијаца, биле су смештене на простору који се узбрдо пружа од луке до Месе, велике трговачке улице којом данас пролази трамвајска пруга, и њених форума.

Правци развоја града мењали су се током векова, а нарочито од XI века. Политичко средиште помера се ка кварту Влахерне, у северозападном углу бедема, који је најпре био чувен по главном Богородичином храму, цркви Богородице Влахернске. У овај део града населила се и династија Комнина. Палате Влахерне (данашњи квартал Балат) постала је седиште владара, а огромно здање Велике

палате је напуштено. Династија Комнина је обновила квартал античког акропоља. Сиротиште је постало прави град, са школом, великом црквом, великим домом за старе, болницом, у којем је служило неколико свештеничких и монашких заједница. Италијанским трговцима додељени су читави квартави на улазу у Златни рог.

Константин Велики намеравао је да утемељи нови Рим на Босфорском мореузу. Планински рељеф који се пружа дуж Златног рога, пружао му је нових седам брежуљака. Хиподром који је већ постојао само је проширио, а потом је изградио Форум са својом статуом. Стари бедеми који су обухватили 750 хектара убрзо ће постати претесни, па ће, почетком V

Манастир Хора, Константинопољ

Цариград се никада неће опоравити од последица крсташког пљачкања и пустошења. После повратка престонице, град је наставио да се развија, а радило се и на манстирима за чију обнову је племство још успевало да издвоји средства. Када је Мехмед II освојио град цара Константина, чијим се наследником сматрао, крајолик који је превладавао биле су рушевине, понајвише због традиције која се одржала,

да нису биле темељно обновљене или чак поново подигнуте. Тако је, на пример, почетком XIV века Теодор Метохит у потпуности и величанствено обновио урушени манастир Хора (дословно „поље“, јер је најпре била изван бедема), који је украсио мозаицима и којем је придодео гробну капелу осликану фрескама (данас Кахрије џамија). Сетили смо се, када смо пред полазак присуствовали свечаностима обележавања шестогодишњице заснивања манастира Каленића, да се изузетно сликарство нашег манастира често пореди са цариградском задужбином Теодора Метохита.

Најзначајније цркве изграђене после Јустинијанове владавине су манастири. Све грађевине су подигли племићи блиски царској власти, а најзначајније су зидали сами цареви. Последњу значајну и највеличанственију цркву, треба приписати Јовану II Комнину и његовој жени Ирини. Реч је о цркви Христа Спаситеља Пантократора, која је, истовремено, била гробна црква династије Комнина и у којој се налазила велика болница. На Булевару Ататурка и данас се виде остаци целине састављене од три цркве које се ослањају једна на другу

(Зејрек џамија): црква Христа Пантократора на југу, Богородичина црква на северу и, између њих две, црква посвећена арханђелу Михаилу, подигнута као маузолеј династије Комнина. Декорација, од које је до данас сачуван само део подних мозаика, достизала је истинско савршенство. Купола цркве Христа Пантократора споља је била покривена позлаћеним мозаиком који је блистао на сунцу.

Изузетни утисци о Светој Софији, Христу Хори и Васељенској патријаршији су незаборавни, па се надамо да ћемо о њима другим поводом говорити опширније. Истичемо осећање које надилази сва остала: иако свесни реалности савремених светских прилика, жал за некадашњим местом православног хришћанства у Цариграду заиста је велики. Али, пројављивали смо и наду...

Путовање током ноћи од Истанбула до летовалишта Кушадаси, стотинак километара јужно од Измира водило нас је поред града Бурсе коју је 1326. године освојио турски владар Орхан и одмах је узео за престоницу. Пре тога, под Турке су пали Ефес (1304) и Смирна (1317). Након конфорног смештаја у Кушадасију (Птичије острво), некадашњем мирном рибарском месташцу, а данас модерном медитеранском летовалишту, информисани смо о околним значајним местима грчке, хеленистичке, и пре свега, хришћанске историје у Јонији, која ћемо наредних дана посећивати. Средиште нашег интересовања

а према којој се за изградњу нових користио камен напуштених зграда; ни Османлије се неће другачије понашати; самим тим, сасвим је јасно зашто су од старих цркава византијског Цариграда остале готово само цркве претворене у џамије, као и бедеми и главни аквадукт које су османлије користиле, па самим тиме и одржавале.

Како смо до појединости упознати са историјским значајем и уметничким лепотама цркава које смо посетили, остаје нам да изнесемо општа сазнања о црквеном градитељству у престоници Васељенске цркве. Купола није било на ранохришћанским црквама, као што је, на пример, црква манастира Студиона који је од IX века највећи манастир у престоници (данас Ибрахор џамија). Међутим, почетком VI века, намећу се куполе с изградњом цркве Светог Полиевкта, да би потом постале готово обавезне пошто је Јустинијан подигао цркву Свете Софије (532-537). Ниједна црква неће достићи изузетне димензије ове саборне цркве која је до 1453. године била највећа богомоља хришћанског света.

Обајшњено нам је да је било немогуће проценити колико је црква истовремено могло да постоји у Цариграду: поред „јавних“ цркава које су зависиле од званичне црквене јурисдикције, постојале су и цркве бројних манастира. У већини случајева, цркве у којима су се у X веку одржавале Божије службе, потицале су из раздобља од IV до VI века, што не значи

представља чувени Ефес, поред кога се налази кућа у којој је после вазнесења Господа Исуса Христа живела Његова мајка Марија, наша Пресвета Богородица, и гроб и базилика Светог Јована Богослова. Ефес се данас, као један од најочуванијих археолошких локалитета, налази поред турског градића Селцука.

Не улазећи у то како ко тумачи предање о томе да је Дјева Марија последње године овоземаљског живота провела у Ефесу, поред љубљеног ученика свога Сина Јована Богослова, са највећом побожношћу, у великој групи ходочасника, пришли смо месту где се налази, уз ранохришћанску крстионицу, кућа која, како кажу стручњаци, по свему одговара грађевинама из првог века хришћанске ере. О овоме смо размишљали и када смо у ефеском граду разгледали остатке огромне цркве посвећене Дјеви Марији, у којој је 431. године одржан Трећи васељенски сабор на којем су се правоверни оци изборили да мајка Господа Исуса Христа понесе име Богородица (Теотокос).

Изузетно богате утиске, као и све оно што смо видели у Ефесу, тешко је сместити и у шири путопис. Најпре преносимо утисак већине нас: ето, Бог се подстарао да све велике и богате тековине овог града из његовог лидијског, персијског, хеленистичког и римског раздобља буду на располагању најбољим тумачима Христове науке, апостолима Павлу и Јовану, као и Његовој мајци.

Онисим из Ефеса. У време прикупљања списа светог Павла, апостол и јеванђелиста Јован унео је у своје *Откривење* седам писама упућених Црквама мале Азије из којих се јасно види да је био упознат са већином Павлових посланица. Нешто касније, у Азији су прикупљени и други хришћански списи, на

пример, седам писама светог Игнатија. Дакле, Ефес је у првом веку био центар хришћанске књижевности. Испред градских зидина је брдо Пион на чијим падинама се налази *Пећина седам спавача* о којима је забележено богато хришћанско предање.

Из центра Селцука стиже се на брдо Ајасолук на коме је главна грађевина *базилика светог Јована Богослова*. Њене рушевине је први ископавао грчки ар-

Апостол и јеванђелиста Лука, за кога нам је речено да је му је можда гроб код ефеских врата Магнезије, детаљно је описао Павлов боравак и делатност у Ефесу 51. и 54. године. Али не треба заборавити да је крајем првог века Христове ере један од ефеских ученика светог Павла почео да прикупља фрагменте Апостолових списа и посланица. Језгро збирке биле су његове посланице Колошанима и Филимону, до којих се у Ефесу лако могло доћи, пре свега захваљујући средишњем положају града, који је олакшавао везе са Црквама у Галатији, Македонији, Ахаји и Риму, које су примале Павлове поруке. Састављач Павловског корпуса остао је непознат, мада многи мисле да би то могао бити

је стајао олтар над криптом са гробом апостола, подигнут на два степеника и покривен мозаиком. Данас је гробно место обележено мермерном плочом. Галерије су се пружале изнад бочних страна од припрате до апсиде, о чему стичемо представу на основу изведене рестаурације у западном крилу. Неколико капитела носи монограме Јустинијана и царице Теодоре. Јустинијан је испред цркве на западној страни саградио широк атријум (37 x 47 метара) с портиком. Ризница базилике била је припојена северном трансепту који је у X веку био претворен у капелу. Крстионица, која је старија од цркве, налазила се северно од централног брода. То је била октогонална соба с уском двораном на једној страни. Степенице

хеолог Сотириу, за време грчко-турског рата (1921-1922). Апостол је у Ефесу, по повратку из прогонства на Патмосу, провео последње године живота и умро око 100. године. Сахрањен је на врху брда и већ у другом веку, када је у Риму саграђена *memoria* на гробу светог Петра, у Ефесу је ходочасницима показиван гроб светог Јована. Над њим је, почетком IV века, подигнут мазулеј квадратног плана. Око тог мазулеја раширио је Теодосије II четири крака цркве с планом уписаног крста.

Век касније, Јустинијан је Теодосијеву цркву заменио базиликом већих димензија, дугачку 110 а широку 60 метара. Имала је такође основу латинског крста, шест купола које су носили јаки ступци, зидани од античких блокова. Средишња купола налазила се над гробом светог Јована. Три брода била су оивичена неизменичним стубовима и ступцима. Главни брод завршавао се полукружном апсидом, пред којом

су водиле наниже до колонадом уоквиреног базена за крштавање који је био у центру собе.

Селџуци су ову веома поштовану цркву 1304. године обновили и претворили у џамију. Запуштена је после изградње Иса-бегове џамије у XIV веку, тешко је страдала у земљотресу и потом је напуштена.

На путу према Троји, Дарданелима, Галипољу и Европи били су важни (некада) хришћански градови Пергам и Смирна (Измир). Поред Пергама смо само прошли јер нам је речено да ћемо тешко пронаћи хришћанске остатке, док у Измиру, и поред задржавања од неколико сати, нисмо успели да уђемо у римокатоличку цркву Светог Поликарпа (из друге половине XIX века), епископа Смирне кога је поставио свети Јован и кога се живо сећа свети Иринеј Лионски. Од правих хришћанских трагова из првих векова ни трага. Нема, нажалост, ни сведочанстава о каснијем присуству на малоазијској обали православног Грка, које су Турци, уз прећутну подршку западних хришћана, онако зверски протерали након Првог светског рата.

Многи од нас, док смо обилазили остатке Пријамове, Хомерове и Шлиманове Троје, зажалили су што до краја нису дочитали *Илијаду*. Ваљало би опширније писати и о Галипољској бици на обалама дарданела почетком Првог светског рата и многим другим важним историјским догађајима који су се одиграли у местима која смо обишли на овом изузетном путовању.

Литерарана радионица
Богословије у Крагујевцу

АПОСТОЛ ПАВЛЕ, ПЛАТОН

Пред читаоцима Каленића је кратак одломак из књиге Миодрага Павловића “Поетика жртвеног обреда”, есејисте, прозног и драмског писца, антологичара, путописца, редовног члана Српске академије наука и уметности, добитника многих престижних књижевних награда у земљи и иностранству, човека који је трајно обележио и обогатио нашу културу и уметност, али изнад свега великог песника преведеног на све европске и неколико оријенталних језика. Писац књига “Светогорски дани и ноћи”, “Књига старословна”, “С Христом нетремице” и других, одувек је својим делима сведочио дубоку личну укорењеност у предању свог народа, своје Цркве и свог језика, али је и водио плодан стваралачки дијалог са најбољим тековинама људског ума и духа других народа и култура, како оних из прошлости тако и савремених, и на тај начин поставио незаобилазне путоказе истинском промишљању и аутентичном стваралаштву

д Платоновог покушаја остала су писма и књиге. Павле је историјски успео: основао је заједнице које су биле способне за живот, за историјску мисију, за религиозну и државну експанзију. На истим местима по Средоземљу на којима је по предању боравио Одисеј, виде се често и трагови првих хришћанских заједница, њихових катакомби, и помиње се да је ту свети Павле проповедао, или се искрцао. Метафора се намеће: свети Павле је био Одисеј на почетку новог века. Он је тако путовао, јездио Средоземљем као морепловац Одисеј, али он није био сведок егзотичних крајева и народа, нити је био искушаван од жена. Павлово сведочење о религијама које је сретао је негативно: он проповеда против њих, и он сам оснива, или продужава већ основане хришћанске заједнице. У извесној мери он се може сматрати утемељивачем нове европске цивилизованости.

Његова делатност такође личи на оно што је Платон у својим зрелим годинама покушао на Сицилији. Обојица покушавају да примене нове принципе заједничког живота. Платонове принципи су више разрађени, и у сваком погледу боље рационално засновани. Начела нових заједница које Павле хоће да заснује мање су одређена, једноставна су и „идеална“, односно нереална. Од Платоновог покушаја остала су писма и књиге. Павле је историјски успео: основао је заједнице које су биле способне за живот, за историјску мисију, за религиозну и државну експанзију.

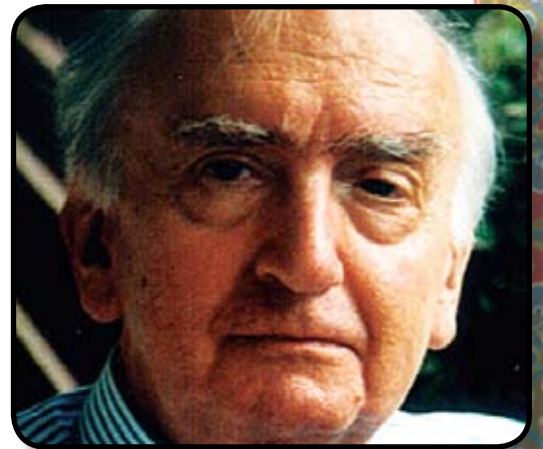
Виделисмо, ухришћанству с догађај пребацавање хебрејских и других обреда (хеленских, египатских) на симболичан план; то што свети Павле говори као нову философију жртвовања, то је сјајан пример „платонизације ритуала“ у светско-историјским размерама. Зашто Платон никад и нигде није успео са идејама своје „Политеје“? Платона и светог Павла не разликују само историјске околности, другачији историјски и звездани тренутци. Платонска схема заједнице оснива се на идеалним и идејним узорима, и делом се позива на далека митска предања, но њој недостаје ослонац у ритуалу, у одређеној врсти

акције која се понавља, окупља људе, потврђује извесна начела, и обнавља њихову свест.

И поред недовољне рационалности програма по којем су осниване ране хришћанске заједнице, као и оне касније које су узимале на зајам друге типове (готове) друштвених организација, њих је подржавала симболика обавезног ритуала, који је, иако је прешао у симболичке оквире, ипак чувао живу слику првобитне људске обредности. Утолико је Павлов програм хришћанског полиса био антрополошки боље заснован, од Платоновог.

Говорник и теолог Павле из Тарса постаје проповедник и путник; он сам дефинише своје послање, њиме се опробава, као што искушава земље и људе. Апостол нејевреја, иако претходно теолог хебраизма, он има јак осећај за оно што је нехебрејско у хришћанском учењу, и то у њему наглашава. Он схвата покрет одвајања од хебрејског ритуализма, везаности за Закон, и храмовност, која се догађа у учењу како нам га преносе *Еванђеља*. Његов је нагласак на оснивању нових заједница без нагласка на хијерархији, а храмовност се повлачи са предања и храмовног оквира на реч, ново учење, чистоту односа међу људима, наглашава се значај међусобног општења у новим заједницама. Сакрализује се постепено и фигура учитеља, али та сакралност још не достиже размере које му касније дају византијска и римска црква. Значај вере у васкрсење добија свој пуни смисао у Павловим посланицама.

Павле као проповедник, и Јован, аутор *Четвртог еванђеља*, наглашавају значај речи, пре свега као везаност за науку, за разумевање и интим-

но прихватање једне вере, све до сакрализације речи као космогичног начела, које већ налазимо у учењима александријских гностика. Онако као што се еванђеља одвајају од церемонијализма и храмовности, па и првржености сувој речи Закона у хебраизму, тако се свети Павле одупире идолопоклонству и жртвеном церемонијалу других источносредоземних религија. То је сасвим разумљиво, - учествовање у жртвовањима других група значи учествовање и у њиховим религијским обавезама. Ако еванђеља можда имају у виду реформу и обнову Мојсијеве вере међу Јеврејима, проповеди и путовања светог Павла значе пре свега одвајање, сецесију нових хришћанских заједница од постојећих хеленских, римских, феничанских, египатских и других. Пледоаје против туђег идолопоклонства и жртвоприношења постао је неминован.

Када се, у ком тренутку тачно, ствара нови хришћански ритуал, тешко је рећи, али да се ни у њему без концепта жртве није могло, сасвим је евидентно. У посланицама које су несмњиво Павлове, као што је *Прва Коринћанима*, говори се доста и довољно прецизно о проблемима жртвовања (гл. 8-10). Јасно је да се приношење жртве заједно са идолопоклонцима не препоручује, ако не и забрањује. Али појам жртве остаје фундаменталан: жртвован је и сам Син Божији, Господ Исус Христос, и његова божанска жртва принесена је за све његове ученике и следбенике. Друге жртве не треба приносити, осим, што је обавеза, подсећати се на телесну и крвну жртву Христову. На једном месту Павле каже да је Христос „... Пасха наша, јер се жртвова за нас“ (1 Кор 5, 7).

Хебрејска жртва јагњета, „Пасха“, стално је пред очима раним хришћанима, да би касније прешла и у обред и у фолклор хришћанских цивилизација. На сопствен, посебан начин јегње се дивинизује у завршној књизи *Новог Завета*, у *Апокалипси*; оно стоји на божанском престољу (Отк 7, 17) и водиће праведнике на „извор живе воде“. У завршном призору *Апокалипсе*, када нема више храмова, стоје Бог свемогући и јагње, у заједничком тријумфу (Отк 21, 22). Јагње је постало симболом који уједињује ритуализам *Старог Завета* и светост жртве у *Новом*. Да би било још мање сумње да се појам жртве у књигама *Новог Завета* такође налази, треба поменути да баш оно еванђеље које се сматра најстаријим и најизворнијим, а то је Марково, прича како је Христос са ученицима за живота поштовао обред пасхалног јагњета. Пасхалну вечеру припремају ученици Христу као нешто само по себи разумљиво (Мк 12, 14). Нимало случајно то приступање обреду прича се у тренутку када се паралелно догађа друга радња: Јуда припрема издају свога учитеља која ће од њега самог, Христа, начинити једно божанско пасхално јагње. Тајна вечера је увод у ту промену симболичног нивоа. Прекодирање жртве са животиње – јагњета на богочовека постаје космогичким догађајем.

Свети Григорије Богослов

О ПОТРЕБИ СВЕТОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ХРИШЋАНА

Испитив да сви који имају памети признају да нам је образовање прво добро. Не само ово наше, племенитије, које сасвим невредним сматра кићеност и честољубље у речима и само држи до спасења и духовних лепота, него и оно светско, које многи хришћани презиру

рђаво га видећи као подмукло, опасно и од Бога далеко удаљавајуће. Јер као што небо, земљу, ваздух и све те ствари не треба да презиремо зато што неки, лоше их схвативши, место Бога поштују њих, Божија створења, него да од њих узимамо оно што је корисно како за живот тако и за ужитак, а избегавамо оно што је опасно, не супротстављајући, како чине неразумни, творевину Творцу, него спознајући Створитеља из створења те, како каже божанствени Апостол, ловећи сваку мисао за Христа; као што знамо да ватра, храна, гвожђе и друго није само по себи најкорисније или најштетније, него према томе како хоће они који их користе; као што од отровних животиња правимо лекове за исцељење – тако од ових (световних наука) прихватимо методе истраживања и размишљања, а одбацујемо оно што наводи на демоне, заблуду и провалију пропасти; тако од њих имамо користи за побожност уочавајући на горем оно што је боље и прихватајући њихову немоћ у снагу наше науке. Не смемо, дакле, да обезвређујемо образовање јер је то некоме по вољи, него такве треба да сматрамо за грубе и необразоване, који хоће да сви буду какви су они да би се сакрили иза масе и избегли да буду изобличени за своје необразовање.

Из Надгробног слова Василију Великом превео са грчког Ненад Ристовић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово Преосвешћенство Епископ шумадијски Г. Господин ЈОВАН благодизволео је у периоду од 1. августа до 30. септембра 2008. године:

ОСВЕТИТИ:

Обновљени храм Светог великомученика Теодора Тирона у Великим Пчелицама, Арх. нам. левачко, 10. августа 2008. (Ебр. 1259/08).

Новоподигнути парохијски дом при храму Светог великомученика Теодора Тирона у Великим Пчелицама, Арх. нам. левачко, 10. августа 2008. (Ебр. 1269/08).

Камен темељац за капелу Светог Николаја Жичког у манастиру Денковцу у Горњој Сабанти, 27. августа 2008. (Ебр. 1361/08).

Новоподигнути конак при храму Ваведена Пресвете Богородице у манастиру Каленићу, 4. октобра 2008. (Ебр. 1492/08).

РУКОПРОИЗВЕСТИ У ЧИН ЧТЕЦА:

Господина Јована Катанића из Крагујевца (Ебр. 1260/08).

ИЗВРШИТИ РЕГУЛАЦИЈУ:

Између дела прве и четврте парохије јагодинске при храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 1234/08).

ОДЛИКОВАТИ:

Чином њројојрезвијера:

Протонамесника Драгослава Петровића, привременог пароха првог рековачког у Рековцу, Арх. нам. левачко (Ебр. 1328/08).

Протонамесника Љубишу Јевтића, пензионисаног пароха наталиначког у Наталинцима, Арх. нам. опшеничко (Ебр. 1377/08).

Протонамесника Милорада Вуловића, привременог пароха ковачевачког у Ковачевцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 1426/08).

Протонамесника Слободана Кеџића, привременог пароха другог младеновачког у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 1427/08).

Досјојансјвом њројонамесника:

Јереја Јадрана Димовског, привременог пароха великопчеличког у Великим Пчелицама, Арх. нам. левачко (Ебр. 1261/08).

Правом ношења црвеног њојаса:

Јереја Горана Мићића, привременог пароха другог крагујевачког при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1484/08).

Ордемом Светиој Саве њрвој сјейена

На предлог Епископа шумадијског Господина Јована, Свети Архијерејски Синод СПЦ поводом шест векова постојања и духовне мисије, одликује Српски православни манастир Каленић (1455/08).

Ордемом Светиој Симеона Мироточивој

Госпођу Ксенију Ранковић (Ебр. 1483-1/08).
Госпођина Владимира Чутурила (Ебр. 1483-2/08).
Госпођина др Зорана Ковачевића (Ебр. 1483-3/08).
Госпођина Драгана Петковића (Ебр. 1483-4/08).
Госпођина Радишу Пљакића (Ебр. 1488/08).

Ордемом Војска Карађорђа

Госпођина Драгана Радаковића (Ебр. 1443/08).
Госпођина Мирослава Стевановића (Ебр. 1483/08).
Госпођина Миломира Мајдевца (Ебр. 1483-6/08).
Госпођина Јанка Пантелића (Ебр. 1483-7/08).
Госпођина Драгослава Цветковића (Ебр. 1483-8/08).

Архијерејском ѓрамајом њризнања:

Госпођина Велибора Миловановића из Влакче (Ебр. 1312-1/08).
Госпођина Светомира Милинковића из Влакче (Ебр. 1312-2/08).
Госпођина Верољуба Прокића из Овсишта (Ебр. 1312-3/08).
Госпођина Радисава Митровића из Овсишта (Ебр. 1312-4/08).
Госпођина Милутина Миловановића из Овсишта (Ебр. 1312-5/08).
Госпођина Милутина Милојевића из Овсишта (Ебр. 1312-6/08).
Госпођина Александра Панфилова (Ебр. 1329/08).
Госпођина Слободана Ђирића из Бачине (Ебр. 1378/08).
Госпођина Јездимира Куча из Крагујевца (Ебр. 1418-1/08).
Госпођина Драгољуба Пантића (Ебр. 1418-2/08).
Госпођина Мирослава Миловановића (Ебр. 1418-3/08).
Госпођина проф. Др Добрицу Миловановића (Ебр. 1418-4/08).
Госпођина Андреја Симића (Ебр. 1418-5/08).
Месну заједницу Десимировац (Ебр. 1418-6/08).
Госпођина Дејана Вуксановића (Ебр. 1418-7/08).
Госпођина Милорада Марковића из Десимировца (Ебр. 1418-8/08).
Госпођина Звонка Павловића из Краљева (Ебр. 1483-9/08).
Госпођина Горана Настића из Краљева (Ебр. 1483-10/08).
Госпођина Драгана Обрадовића из Каленићког Прњавора (Ебр. 1483-11/08).
Госпођу Веру Цветковић из Каленићког Прњавора (Ебр. 1483-12/08).
Предузеће „Ауто-Милић” из Крагујевца (Ебр. 1483-13/08).
Предузеће „Металка-Мајур” из Мајура (Ебр. 1483-14/08).

Госпођу Надежду Ракић из Крушевца (Ебр. 1483-15/08).

Госпођу Милку Зечевих из Београда (Ебр. 1483-16/08).

Госпођина Душана Младеновића из Рековца (Ебр. 1483-17/08).

Госпођу Милку Ацић из Врњачке Бање (Ебр. 1483-18/08).

Госпођина Рада Сојкића из Мачковца (Ебр. 1483-19/08).

Госпођу Снежану Јанковић из Крагујевца (Ебр. 1487-1/08).

Госпођу Слађану Јанковић из Крагујевца (Ебр. 1487-2/08).

Архијерејском ģрамајом захвалносћи:

Госпођина Петра Павловића (Ебр. 1399/08).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА ИСКУШЕНИШТВО:

Бориславу Николићу у обитељи манастира Успења Пресвете Богородице у Денковцу (Ебр. 1251/08).

Александру Цветковићу у обитељи манастира Успења Пресвете Богородице у Денковцу (Ебр. 1253/08).

Јелени Шеровић у обитељи манастира Преподобног Симона монаха у Прерадовцу (Ебр. 1317/08).

ЗАМОНАШИТИ:

По чину расе и камилавке:

Искушеника манастира Благовештења Рудничког, Милорада (Вељовића), давши му монашко име НАУМ (Ебр. 1436/08).

ПОСТАВИТИ:

Протојереја-ставрофора Саву Арсенијевића, привременог пароха трећег крагујевачког при храму Свете Троице у Крагујевцу и Архијерејског намесника лепеничког, за вршиоца дужности Архијерејског намесника левачког (Ебр. 1278-1/08).

Синђела САВУ (Богдановића), сабрата манастира Брезовца за настојатеља именованог манастира (Ебр. 1416/08).

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

Јереју Зорану Ивановићу, привременом пароху драговском у Драгову, Арх. нам. левачко, упражњену парохију опарићку у Опарићу (Ебр. 1279-1/08).

Братству храма Светог архангела Гаврила (Врбичка црква) у Аранђеловцу, упражњену парохију прву аранђеловачку у Аранђеловцу, Арх. нам. орашачко (Ебр. 1417/08).

РАЗРЕШИТИ:

Протојереја Драгослава Цветковића, привременог пароха опарићког у Опарићу и Архијерејског намесника левачког, даље дужности Архијерејског намесника левачког (Ебр. 1278/08).

Протојереја Драгослава Цветковића, привременог пароха опарићког у Опарићу даље дужности привременог пароха опарићког у Опарићу (Ебр. 1279/08).

КАЗНИТИ:

Јереја Дејана Миловановића, привременог пароха великоиванчанског у Великој Иванчи, Арх. нам. младеновачко, забраном свештенослужења (Ебр. 1258/08).

УКИНУТИ КАЗНУ:

Јереју Дејану Миловановићу, привременом пароху великоиванчанском у Великој Иванчи, Арх. нам. младеновачко, забрану свештенослужења (Ебр. 1425/08).

ПОДЕЛИТИ КАНОНСКИ ОТПУСТ:

Госпођину Миломиру Јелићу за Епархију банатску (К Ебр. 1393/08).

Монахињи Магдалини (Вармужи), сестри манастира Ралетинца за Архиепископију београдску карловачку (К Ебр. 1499/08).

Госпођину Срећку Божићевићу за Архиепископију београдску карловачку (К Ебр. 1500/08).

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

Јеромонаха Саву (Богдановића) из Епархије сремске (Ебр. 1287/08).

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВИЈУ:

Госпођин Дејан Савић из Варварина (Ебр. 1333/08).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ:

Госпођину Миловану Соколовићу из Бошњана (Ебр. 1332/08).

Госпођину Дејану Савићу из Варварина (Ебр. 1334/08).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА НАСТАВАК СТУДИЈА НА ПРАВОСЛАВНОМ БОГОСЛОВСКОМ ФАКУЛТЕТУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ:

Јереју Драгану Икићу, привременом пароху првом азањском у Азањи, Арх. нам. јасеничко (К Ебр. 1363/08).

Јереју Ратку Аврамовићу, привременом пароху дубонском у Дубони, Арх. нам. младеновачко (К Ебр. 1380/08).

Госпођину Александру Митровићу из Теслића (Ебр. 1490/08).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА ПОСЛЕ ДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ НА ПРАВОСЛАВНОМ БОГОСЛОВСКОМ ФАКУЛТЕТУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ:

Госпођину Виктору Бејатовићу из Крагујевца (Ебр. 1270/08).

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. августа до 30. септембра 2008. године

АВГУСТ

1. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

2. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Пророка Илије у Грбицама и пререзао славски колач;
Посетио свештеника Слободана Раковића у Раниловићу поводом крсне славе;

Посетио свештеника Љубомира Радића у Белошевцу поводом крсне славе;

3. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Каленић, присуствовао народном сабору „Пројох Левач, пројох Шумадију“;

У конаку манастира одржао састанак са министром за културу у Влади Републике Србије господином Небојшом Брадићем, председником општине Рековац и директором Завода за заштиту споменика у Крагујевцу;

4. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Драча и пререзао славски колач поводом славе капеле;

Одржао састанак са члановима Грађевинског одбора и извођачима радова на Владичанском двору;

5. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

У згради Патријаршије у Београду одржао више састанака;

6. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

7. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете Ане у Жировници и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

У Београду у министарству за културу одржао састанак са министром културе господином Небојшом Брадићем и министром господином Богољубом Шијаковићем;

8. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Преподобне мати Параскеве у Поточцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

9. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Станову и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

10. август 2008:

Осветио храм Светог Теодора Тирона у Великим Пчелицама и служио Свету архијерејску литургију, а потом осветио и новоподигнути парохијски дом, свештеника Јадрана Димовског одликовао достојанством протонамесника;

11. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу и у склопу службе крстио Јустину кћерку свештеника Ивана Теодосића;

12. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

13. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио опело на крагујевачком градском гробљу Бозман поводом упокојења господина Дејана Ђорђевића;

14. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви и чин водоосвећења поводом празника изношења Часног и Животворног Крста;

Примио господу Тому Јаношевића и Бранка из Лос Анђелоса и госпође Гордану Тошић директора Завода за заштиту споменика из Краљева и Славицу директора Завода из Крагујевца;

15. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Никоље и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле;

16. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Великомученика Георгија на Опленцу и парастос краљу Петру I Ослободиоцу;

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

17. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Примио академика професора Владету Јеротића;

18. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у Саборној цркви;

19. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Благовештење;

Посетио манастир Дивостин;

20. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

21. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио Смедеревску Паланку, обишао храм Свете мати Параскеве и храм Пресвете Богородице у Ђурђеву;

22. август 2008:

Посетио манастир Каленић и одржао састанак са инжењерима задуженим за радове на храму;

23. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

24. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовац;

25 и 26. август 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

27. август 2008:

Осветио темеље нове цркве посвећене Светом Николају Жичком у манастиру Денковац и служио бденије;

28. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио Влакчу и у храму Светог Преображења Господњег пререзао славски колач;

Посетио Лужнице и у храму Светог Преображења Господњег пререзао славски колач;

29. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Преподобног Романа у Рековцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио манастир Каленић;

Посетио манастир Прерадовац;

30. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Грошници и крстио малу Јовану кћерку свештеника Срђана Тешића;

31. август 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама и крстио малог Оливера Јованића из Неменикућа;

СЕПТЕМБАР

1. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију и позив Светога Духа у богословији Светог Јована Златоуста у Крагујевцу поводом почетка нове школске године;

2. септембар 2008:

Посетио манастир Каленић и одржао састанак са академицима Гојком Суботићем и Љубомиром Максимовићем, затим са архијерејским намесницима, а потом и директорима Завода за заштиту споменика Крагујевца и Краљева, поводом прославе Шест векова манастира;

3. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

4. септембар 2008:

У пратњи пројереја-ставрофора Саве Арсенијевића и игуманије Нектарије (Тројаноски) посетио неколико предузећа поводом организације прославе Шест векова манастира Каленић;

5. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио манастир Каленић;

6. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

У храму Светог великомученика Лазара у Белошевцу венчао Ивана и Гордану из Беча;

Предводио литију од Јагодине до манастира Јошаница;

7. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Јошаница и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле, а потом служио и акатист Србима светитељима;

Посетио Јагодину и обишао нову цркву ради надгледања радова;

Присуствовао породичном слављу протојереја-ставрофора Саве Арсенијевића у манастиру Драча;

8. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

На Варошком гробљу у Крагујевцу служио опело поводом упокојења професора др Душана Симића;

10. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у Саборној цркви;

11. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Јована Крститеља у Орашју и протонамесника Љубишу Јевтића одликовао чином протојереја;

Посетио храм Преображења Господњег у Бачини;

Посетио храм Преображења Господњег у Горњем Крчину;

Посетио манастир Каленић;

Посетио манастир Прерадовац;

12. септембар 2008:

Крстио малу Емилију ћерку господина Дејана из Крагујевца;

Примио монахе и монахиње из манастира Симонопетра и манастира Ормилије и заједно са њима посетио Оплепац;

13. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Грнчарица и одржао парастос монахињи Валентини;

У Карађорђевој цркви у Тополи венчао Игорa и Милену Ћировић из Тополе;

Служио бденије у Саборној цркви;

14. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију и пререзао славски колач у манастиру Тресије поводом славе капеле; Посетио храм Свете Недеље у Десимировцу и пререзао славски колач;

15. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Примио кнеза Александра Карађорђевића сина кнеза Павла Карађорђевића;

16. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Одржао састанак са архитектом Савом Сражимеште-ровим поводом радова на Владичанском двору;

17. и 18. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

19. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Благовештење и искушеника Милорада Вељовића замонашио давши му име Наум;

20. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Пантелејмона у Станову и венчао студента теологије Гојка и Тању Марковић;

Служио бденије у Саборној цркви;

21. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Пресвете Богородице у Тополи и предводио свечану литију кроз град;

Примио господина Душана Луковића из Портланда;

22. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у недовршеном храму Светих Богородитеља Јоакима и Ане у Међулужју и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

У храму на Опленцу служио парастос принцези Кири Карађорђевић;

Посетио Горњу Трnavу и надгледао радове на живописању цркве Светог Илије;

23. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио манастир Каленић;

24. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

25. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Примио архитекту Бранка Игњатовића и господина Драгана Луковића;

Присуствовао свечаности у Привредној комори града Крагујевца поводом одласка у пензију господина Радише Пљакића;

Присуствовао састанку одбора за прославу у манастиру Каленић;

26. септембар 2008:

Рад у Епархијској канцеларији;

Посетио манастир Каленић;

Служио бденије са изношењем Часног Крста у Саборној цркви у Крагујевцу;

Преображења Господњег

27. септембар 2008

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

28. септембар 2008:

Осветио чесму у потри храма Свете Петке у Виноградима и служио Свету архијерејску литургију и крстио малог Игорa из Крагујевца;

29. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика у Лазаревцу, одликовао господина Драгана Радаковића орденом Војда Карађорђа;

Осветио темеље прихватилишта „Земља живих“ у Брајковцу;

Посетио Рудовце и обишао храм Вознесења Господњег;

30. септембар 2008:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светога Саве у Барајеву;

Посетио манастир Каленић;

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УБИ У ЊЕГА»

Манастири и монаштво

ош у давна времена неки од хришћана пожелели су да цео свој живот проведу у непрекидној молитви, посту и одрицању од уживања. Да живе у подвигу непрекидног служења Богу и да трајно сведоче присуство Царства Небеског већ у овом животу. Дакле, они су изабрали да живе у подвигу. Реч подвиг се користи да означи нешто што људи ураде боље и више него што је уобичајено, показујући притом и велику храброст. Хришћани који су изабрали да живе у сталној молитви и подвигу називају се монаси или калуђери. Обе речи потичу из грчког језика. Прва значи «сами», а друга «добри старци». Тако су их људи доживљавали и зато су их тако називали.

Монаси не живе увек потпуно сами, издвојени од света у својој молитви Богу. Монаси и монахиње, који се иначе не жене и не удају, често се окупљају у заједницама. Они живе одвојено, или у само мушким или у само женским манастирима, саграђеним око цркве. Те насеобине се називају манастири.

У манастирима монаси и монахиње живе, раде и моле се на начин љубави и потпуне посвећености Богу. Они су се одрекли света да би свим срцем служили Богу и молили се за цео свет. Кроз историју па до данас манастири су центри духовног живота многих народа, али често и центри културе, просвете, науке. Одричући се света, монаси једном новом свету доприносе и својим посвећеним радом, али са онима који су остали у свету деле сазнања до којих су дошли о Богу.

Да би неко ступио у манастир пролазио је кроз посебан чин монашења и полагао завете: сиромаштва, безбрачности и послушности. Тиме се они одричу свега што их везује за свет у коме су дотад живели. Одричу се сопствене воље и предају се потпуном руковођењу духовнику, старцу који се стара о њиховом духовном напретку. Почињу да живе нов, другачији живот, добијају ново име. Они који се препусте таквом животу стрпљиво и пажљиво обликују себе по узору на Господа Исуса Христа. Зато је кроз историју Црква многе монахе и монахиње препознала као светитеље. Њихови животи показују да је могуће предати се Богу и живети овде по законима Царства Небеског. Због тога се и епископи, као они који управљају животом Цркве, бирају из редова монаха.

Због тога што манастири својом сталном молитвом чувају народ у коме су настали, многи владари и богати људи подизали су и подижу и данас манастире који постају њихове задужбине, а они сами задужбинари. Тако људи који су цео живот посветили послу, зарађивању и управљању материјалним добрима, ипак не заборављају Царство Небеско и градећи манастире помажу монашки подвиг и уграђују се у молитве Цркве.

Манастир Хиландар,
графика Захарија Орфелина

Кинески језик

Кинески језик је најстарији живи писани језик на планети. Његове основне особине се нису мењале хиљадама година. Већина европских језика, а ту спада и српски, користи мањи скуп слова, који називамо азбука или алфавет. Понекад се ова слова само допуњавају разним квачицама које најчешће утичу само на изговор. Код многих језика се једно слово или два, три напоредна слова увек читају на исти начин. Тако се рецимо “ou” на француском увек чита као српско “у” а “sch” у немачком као “ш”. У кинеском није тако.

Кинези немају алфавет онако како га ми имамо. Они имају знакове, то јест карактере, а сваки карактер представља један појам. То значи да један карактер може да има више значења а то зависи од других карактера који га окружују. Дакле, један карактер није реч попут наше именице, заменице, глагола... већ може да постане било шта од тога. Отуда, један карактер представља заправо целу причу.

Кинези имају преко 5000 карактера. Око 1000 је довољно да се читају дневне новине. Различити делови Кине различито читају ове карактере, али свих милијарду и по Кинеза пишу на исти начин. То значи да два Кинеза из удаљених крајева можда неће моћи да разговарају, али ако нешто напишу онда ће се разумети.

Карактер је најчешће само цртеж предмета о коме се говори, али је врло дугом употребом тај цртеж сведен само на неколико потеза, баш онако како се у шали црта Чича Глиша. Сваки карактер се црта и чита на тачно одређен начин. Кинеској деци треба свих осам разреда основне школе да науче основни скуп знакова за читање. То не значи да она не знају да читају и пре осмог разреда, већ да не знају да читају све. Међутим након научених 1000 карактера, кинеска деца су битно испред својих вршњака у другим деловима света. Спајањем два по два, од 1000 карактера, добија се равно милион могућих речи. А језици попут енглеског или српског, са све специјалним речницима науке и уметности, имају мање речи.

Кинески карактер се најчешће чита само као један слог, рецимо *дан, ју, шуи, шанг, ниан...* Кинески има једну велику сличност са српским а то је да има четири акцента. Акценти су нешто више наглашени него у српском. Ми пишемо с лева у десно, а тако могу да пишу и кинези. Но они воле да пишу и одозго надоле. Тако њихово писмо изгледа као најчуднија слика где се сваки карактер меша са значењем суседних да би се добио коначан смисао. Зато је кинески језик је врло савремен јер се лако надограђује. Реч компјутер која пре сто година није постојала састоји се из

три карактера 计算机

计
算
机

појам

рачунање

машина

Дакле "појам машине која рачуна", то јест компјутер.

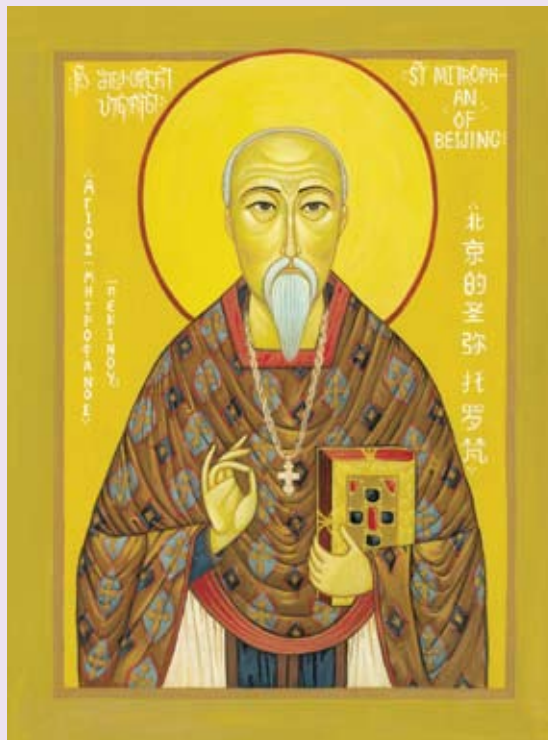
Ако ти карактер "рачунање" личи на нацртну главу изнад које је нешто означено, као што у цртаном филму цртају лампицу изнад главе када се цртани јунак нечега сети, то уопште није случајно јер један карактер може да буде

• сведена слика

лет 飞
коњ 馬
срце 心
нож 刀
рижа 米
овца 羊
риба 魚

• симбол

изнад 上
испод 下
један 一
два 二
отворено 開

• позајмица по звуку, где је карактер можда некада био везан за појам који представља али је временом позајмио други карактер зато што се оба исто или слично читају

• сложеница од два знака од којих је један карактер који указује како се овај пар чита, док други даје значење

• сложеница од два карактера где је крајње значење мешавина значења сваког карактера
• сложеница од више карактера од којих додати карактери чине значење само јаснијим (на пример краљеве одаје и башта користе исти знак али се на знак за башту додаје знак за "наслонити" који личи на кров да би се знало да се ради о краљевој башти, просторији за одмор, али унутра)

У кинеском, географска имена се најчешће пишу по звуку а неретко имају и скривена значења.

Тако се Србија пише 塞尔维亚 где први карактер 塞 значи препрека, стартешки пролаз, док трећи 维 значи сачувати, одржати. Тешко да било шта од тога помаже да се одгонетне да је баш реч о Србији, мада Кинезе то сигурно на неки начин подсећа на Србију. Међутим заједно они се читају *сај-ер-веј-ја* што по изговору личи на Србија.

Кинески карактери се пишу користећи од један па до 18 и више потеза. Код писања се поштује неколико једноставних правила ређања потеза, а посебно захтев да сваки карактер буде исте величине. Рукопис се сматра одликом културе и Кинези јако воде рачуна о томе.

По начину на који се пише, кинеско писмо највише подсећа на математичке формуле, зато су кинески ђаци међу најбољим математичарима у свету. Кинеско писмо је компликовано јер се у време царева и царица сматрало да је писменост дар од Бога намењен само уском кругу најцењенијих људи у царству. Писање је било компликовано јер је то отежавало кривотворење новца и докумената. У старо време, поједини кинески карактер је могао имати вредност печата, пошто би само краљеви писари умели да га напишу. Сада разумеш зашто је било неопходно да писање карактера буде што компликованије.

Пре неколико деценија, кинеске власти су одлучиле да неке карактере поједноставе тако да данас имамо традиционалан и поједностављен начин писања појединих карактера.

Почетак Светог Писма на кинеском

起初 神創造天地

“У почетку створи Бог небо и земљу...”

起初 у почетку
 神 Бог
 創造 дело, почињање
 天地 створити
 дан, небо
 земља

起 комбинује карактер “ходање” 走 који представља човека који хода и симбол 己 који показује изговор. Следећи карактер 初 означава почетак. Примети карактер “нож” у њему, што значи, да је овај карактер повезан са нечим што се расцепи, раздваја, или почиње. 神 се састоји из два карактера “знак” и “објава”, односно “пружање”, што се лако може разумети и као Реч и Јеванђеље, одакле и значење Бог. 創 се састоји из два знака: стовариште, као врста куће, и врста алата, попут ножа, отуда значење почетка делања. Читање кинеског писма по много чему подсећа на познату игру асоцијација.

Напишимо име Господа Исуса Христа. Оно се пише тако да се по звуку чита слично као Исус Христ а има и скривено значење

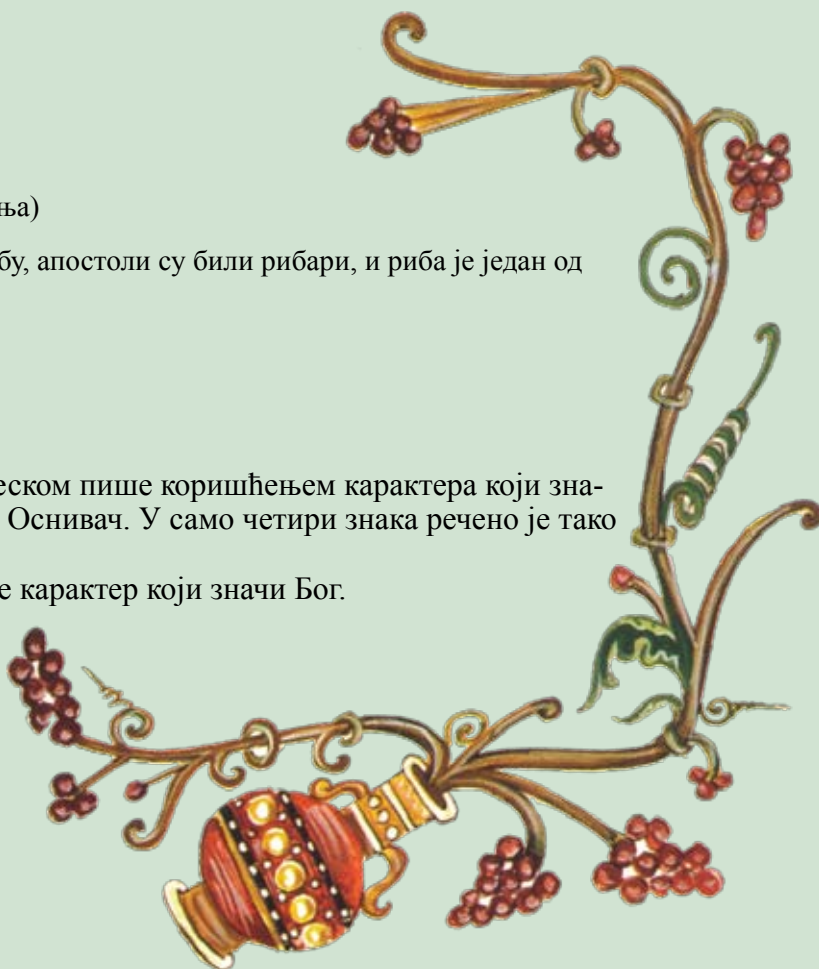
耶穌基督

耶 (ово је само глас без посебног значења)
 穌 оживети (први карактер означава рибу, апостоли су били рибари, и риба је један од хришћанских симбола)
 基 основа
 督 господар, владар

Дакле Господ Исус Христос се на кинеском пише коришћењем карактера који значе Давалац Живота или Васкрсли Господ Оснивач. У само четири знака речено је тако много.

За крај ево како се потез по потез пише карактер који значи Бог.

丶	㇇	㇇	㇇
礻	礻	礻	礻
神			

Александар Перишић

Фото репортажа

ФОТО

фреске манастира Каленић

